

**TURUN
YLIOPISTO**

Kaikki näkevät, mutta kukaan ei kuule.

Opettajaopiskelijoiden kokemuksia yliopistokiusaamisesta ja siihen saadusta tuesta.

Sohkanen Emmi

Turun Yliopisto

Erityispedagogiikka

Kandidaatin tutkielma

Tutkinto-ohjelma, oppiaine: Erityispedagogiikka

Tekijä: Emmi Sohkanen

Otsikko: Kaikki näkevät, mutta kukaan ei kuule – Opettajaopiskelijoiden kokemuksia yliopistokiusaamisesta ja siihen saadusta tuesta.

Ohjaaja: Marianna Heinonen

Sivumäärä: 63 sivua

Päivämäärä: 15.4.2026

Avainsanat: kiusaaminen, yliopisto, yliopistokiusaaminen, yliopisto-opiskelijat, opettajaopiskelijat, koulukiusaaminen, työpaikkakiusaaminen, kiusaamiseen puuttuminen.

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä. Tämän tutkielman tuottamisessa on käytetty tietosuojaturvallista tekoälyä (Copilot) kielen tarkastukseen.

Tiivistelmä

Tutkimuksessa tarkastellaan opettajaopiskelijoiden kokemuksia yliopistossa ilmenevästä kiusaamisesta sekä siihen tarjotusta tuesta. Tavoitteena on kuvata kirjoitelma-aineiston avulla, millaisia kiusaamisen muotoja yliopistokiusaamiseen liittyy ja miten opiskelijat arvioivat kiusaamiseen liittyvän tuen saavutettavuutta ja riittävyttä. Aineisto koostui opiskelijoiden kiusaamiskokemuksia koskevista kirjoitelmista. Kirjoitelmakutsut lähetettiin 43 ainejärjestölle, ja tutkimukseen osallistui yhteensä 30 opettajaopiskelijaa. Aineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä.

Tulokset osoittivat, että opettajaopiskelijat kohtasivat sekä suoraa että epäsuoraa kiusaamista, kuten sosiaalista ulossulkemista, vähättelyä ja mikroaggressioita. Fyysistä kiusaamista ei raportoitu. Kiusaaminen sijoittui erityisesti opetustilanteisiin, ryhmätyöskentelyyn ja ainejärjestöjen tapahtumiin, mutta myös nettikiusaamista ilmeni. Kiusaamistilanteissa korostuivat sosiaaliset hierarkiat ja ryhmän sisäiset valtasuhteet, ja erilaisuutta pidettiin yleisimpänä kiusaamiseen johtavana tekijänä. Useimmissa tapauksissa kiusaajina toimivat vertaiset opiskelijat.

Kiusaamiseen saatu tuki koettiin heikosti saavutettavaksi ja riittämättömäksi. Opiskelijat ilmaisivat tyytymättömyyttä nykyisiin toimintamalleihin ja toivoivat näkyvämpiä, johdonmukaisempia ja vaikuttavampia tapoja puuttua yliopistokiusaamiseen. Tulokset korostavat tarvetta kehittää yliopistojen tukirakenteita ja kiusaamisen vastaista toimintakulttuuria sekä vahvistavat käsitystä yliopistokiusaamisesta omaleimaisena ilmiönä, jossa yhdistyvät koulukiusaamisen ja työpaikkakiusaamisen piirteet.

Abstract

This study examines teacher students' experiences of bullying occurring at university and the support provided in response to it. The aim is to describe, based on written narratives, the forms of bullying associated with university bullying and how students evaluate the accessibility and adequacy of the support related to bullying. The data consisted of written accounts of students' experiences of bullying. Invitations to participate were sent to 43 student organizations, and a total of 30 teacher students took part in the study. The data were analyzed using qualitative content analysis.

The results showed that teacher students encountered both direct and indirect forms of bullying, such as social exclusion, belittling, and microaggressions. No physical bullying was reported. Bullying occurred particularly in teaching situations, group work, and student organization events, but online bullying was also identified. Social hierarchies and internal power relations within groups were emphasized in bullying situations, and perceived difference was identified as the most common factor leading to bullying. In most cases, the perpetrators were fellow students.

The support received for bullying was perceived as poorly accessible and insufficient. Students expressed dissatisfaction with current practices and called for more visible, consistent, and effective ways to address bullying at universities. The findings highlight the need to develop university support structures and anti-bullying practices and reinforce the understanding of university bullying as a distinct phenomenon that combines characteristics of both school bullying and workplace bullying.

Sisältö

1. Johdanto	7
2. Kiusaaminen.....	9
2.1 Kiusaamiselle altistavat tekijät	10
2.2 Suora ja epäsuora kiusaaminen.....	11
2.3 Kiusaaminen ryhmäilmionä	13
2.4 Koulukiusaaminen	15
2.5 Työpaikkakiusaaminen	16
3. Yliopistokiusaaminen	18
3.1 puuttumisen vastuu ja vaikeus	20
3.2 Laillinen velvoite	21
3.3. Turvallisemman tilan periaatteet.....	22
4. Tutkimuskysymykset.....	24
5. Tutkimuksen toteuttaminen.....	26
5.1 Tutkimukseen osallistujat	26
5.2 Aineistonkeruu ja kuvaus.....	27
5.3 Eettiset kysymykset ja tutkimuksen luotettavuus	28
5.4 Analyysimenetelmät	30
6. Tulokset.....	32
6.1 Millaista kiusaaminen yliopistossa on	33

6.2 Kiusaamiseen osalliset	35
6.3 Kiusaamisen eskaloituminen	36
6.4 Kiusaamistilanteet.....	37
6.5 Kiusaamista selittävät tekijät	39
6.6 Kiusaamisen vaikutukset	40
6.7 Tuen hakeminen yliopistokiusaamiseen	42
6.8 Opiskelijoiden näkemykset kiusaamisen tuen kehittämisestä	45
7. Pohdinta	47
7.1 Tutkimuksen luotettavuus	51
Lähteet	52
Liitteet	57
Liite1: Kirjoitelmakutsu.....	57
Liite 2: Lyhyempi kirjoitelmakutsu (Whatsapp ja Telegram)	58
Liite 3: Webropol-kyselylomake	58
Liite 4: Tietosuojailmoitus.....	60

1. Johdanto

Tämä tutkielma tarkastelee suomalaisten opettajaopiskelijoiden kokemuksia yliopistossa ilmenevästä kiusaamisesta sekä siihen saadusta tuesta. Kiusaaminen on todellinen ja usein aliarvioitu ongelma myös korkeakouluissa, ja siihen puuttuminen edellyttää ilmiön näkyväksi tekemistä ja systemaattista tutkimusta (Ríos, Ventura & Prat, 2023). Yliopistokiusaamista ei kuitenkaan ole suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa määritelty yhtenäisesti, minkä vuoksi tässä tutkielmassa ilmiötä lähestytään kokonaisuutena, joka yhdistää piirteitä sekä perinteisestä koulukiusaamisesta että aikuisten välisestä työpaikkakiusaamisesta. Aiempi tutkimus osoittaa, että kiusaamisen muotoja ja dynamiikkaa ei tulisi tarkastella liian kapeasti, sillä ilmiö saa erilaisia muotoja eri konteksteissa (Lappalainen ym., 2011).

Tutkimuksessa keskitytään opettajaopiskelijoihin, joilla on kokemuksia yliopistossa tapahtuneesta kiusaamisesta. Kiusaamisen keskeinen tunnuspiirre on sen sosiaalinen luonne (Rettew & Pawlowski, 2016), ja opettajaopiskelijoiden koulutus perustuu laajasti vuorovaikutukseen, ryhmätyöskentelyyn ja yhteistyöhön. Sosiaalisesti intensiivinen opiskeluympäristö voi sekä mahdollistaa kiusaamistilanteita että tuottaa ryhmäkulttuureja, joissa kiusaaminen normalisoituu. Lisäksi opettajaopiskelijat tulevat tulevassa työssään todennäköisesti kohtaamaan ja käsittelemään kiusaamiseen liittyviä tilanteita, minkä vuoksi ilmiön tutkiminen heidän keskuudessaan on erityisen merkityksellistä.

Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää yliopistokiusaamista ilmiönä ja tuoda esiin siihen liittyviä kokemuksia opettajaopiskelijoiden näkökulmasta. Laadullinen kirjoitelma-aineisto tarjoaa mahdollisuuden tarkastella kiusaamisen kokemuksellisia ulottuvuuksia, joita määrälliset tutkimusmenetelmät eivät tavoita. Tutkimuksen ensimmäinen kysymys tarkastelee, millaisia kiusaamiskokemuksia opettajaopiskelijoilla on yliopistossa. Toisessa tutkimuskysymyksessä keskittyy siihen, millaista tukea he ovat saaneet tai heille on tarjottu. Samalla tutkielma pyrkii herättämään keskustelua siitä, miten yliopistot ja ainejärjestöt tukevat kiusaamista kokeneita opiskelijoita ja miten opiskelijat kokevat näiden toimien onnistuneen. Aineisto koostuu opettajaopiskelijoiden kirjoitelmista, jotka kerättiin Webropol-kyselyllä ainejärjestöjen kautta. Aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin avulla.

Tutkielman teorettisessa viitekehyksessä esitellään ensin kiusaamisen keskeiset käsitteet, sen eri muodot ja ilmenemisen tavat. Tämän jälkeen tarkastellaan yliopistokiusaamista omana

ilmiönään sekä sen suhdetta koulukiusaamiseen ja työpaikkakiusaamiseen. Koska tutkimus käsittelee myös kiusaamistilanteisiin saatua tukea, teoriaosuudessa avataan kiusaamiseen puuttumisen juridisia, organisatorisia ja institutionaalisia ulottuvuuksia. Tätä seuraavat tutkimuskysymysten ja tutkimusmenetelmien esittely, tulokset sekä pohdinta, jossa tuloksia tarkastellaan suhteessa aiempaan tutkimukseen ja ilmiön laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin.

2. Kiusaaminen

Täydellistä ja tyhjentävää määritelmää *kiusaamiselle* ei ole, mutta ilmiölle voidaan luokitella, joitain universaaleja tunnuspiirteitä (Herkama 2012, s. 24; Tight 2023). Kiusaamisella tarkoitetaan ilmiötä, jossa yksilö tai ryhmä toistuvasti kohdistavat aggressiivista käytöstä, hyökkäämällä, halveksumalla ja/tai eristämällä sosiaalisessa alakynnessä olevaa henkilöä (Salmivalli 2010). Kiusaamiseksi voidaan Tightin (2023) mukaan luokitella yksinkertaisimmillaan tilanteet, joissa aggressiota tai epämiellyttävää käytöstä kohdistetaan yksilöön. Kiusaamisena voidaan pitää myös tarkkarajaisempia tekoja, kuten epäkohteliaisuutta, pelottelua, ryhmäkiusaamista, vainoamista sekä nettikiusaamista. Tight (2023) korostaa lisäksi, että kiusaamista voidaan ”naamioida” esimerkiksi huumorin, naljailun tai leikiksi tarkoitetun kommentoinnin taakse. Rettewin ja Pawlowskin (2016) mukaan, kiusaaminen on laaja ja monimutkainen kansanterveyttä uhkaava ongelma, joka koskettaa kaikkia ikäluokkia lapsista aikuisiin. Vaikka heidän artikkelinsa on kymmenen vuotta vanha, se silti heijastaa myös nykykäsitystä kiusaamisesta, jota he kuvailevat sosiaalisesti ja kulttuuriseksi ilmiöksi, jolla voi olla vakavia pitkäaikaisia fyysisiä ja psyykkisiä seurauksia kiusaajalle, kiusatulle sekä näiden sosiaalisille yhteisöille.

Kiusaamiseen liittyy olennaisesti sosiaalisen vallan epätasapaino, jota hyödynnetään tietoisesti, tavoitteena satuttaa toista osapuolta eli kiusaamisen uhria (Ríos, Ventura & Prat 2023; Byers, Caltabiano & Caltabiano 2011) Lappalainen ym. (2011) osoittavat, että kiusaamistilanteissa sosiaalinen valta alkaa kallistua yhä vahvemmin kiusaajan puolelle, mikäli tilanteeseen ei puututa, ja samalla kiusatun asema heikentyy. Herkaman (2012, s. 187) tutkimuksen mukaan, kiusaajalla on yleensä valta päättää kiusaavan ja kiusatun välisestä vuorovaikutussuhteen jatkuvuudesta ja luonteesta.

Salmivalli (2024, s. 12) painottaa kiusaamisen vakavuutta, sillä termiin ”kiusaaminen” latautuu ajatus kiusoittelusta tai harmittomasta hännäämisestä, mikä on omiaan lieventämään ilmiön todellista merkitystä ja haitallisuutta. Monet tutkimukset ovat osoittaneet kiusaamisen olevan yhteydessä yksilöiden heikentyneeseen hyvinvointiin, terveysongelmiin ja toimintakykyyn (Byers ym. 2011; Salmivalli 2024, s. 114; Herkama 2012, s. 11; Salmivalli 2012; Pörhölä 2020; Tuckey ym. 2022; Farley ym. 2023, Lappalainen ym. 2011). Kuten Salmivalli ja muut asiantuntijat korostavat, kiusaaminen on todellinen yhteiskunnallinen ongelma, johon tulee puuttua, sen kaikissa muodoissa.

2.1 Kiusaamiselle altistavat tekijät

Salmivalli (2024) esittää, että tietyt tekijät lisäävät riskiä joutua kiusaamisen kohteeksi. Tällaisia ovat esimerkiksi kuuluminen vähemmistöryhmiin, kuten seksuaalisiin, etnisiin tai vammaisuuden perusteella määrittyviin vähemmistöihin. Lisäksi hän korostaa, että kouluympäristöissä ujut ja epävarmat lapset ovat keskimäärin alttiimpia kiusaamiselle kuin muut. Lappalainen ym. (2011) tuovat esille, että kiusatuksi joutuminen voi liittyä kiusatun yksilölliseen elämäntilanteeseen ja elämänhallintaan. He kuitenkin painottavat, ettei kiusaamisen kohteeksi joutuminen ole koskaan yksilön omaa syytä tai millään tavalla ansaittua, riippumatta henkilön lähtökohdista tai ominaisuuksista. Riskitekijöiden tunnistaminen on kuitenkin keskeistä kiusaamiseen vastaavien keinojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Lappalainen ym. (2011) korostavatkin, että kiusaaminen on monimutkainen prosessi, johon vaikuttavat useiden tekijöiden keskinäiset vuorovaikutussuhteet.

Tight (2023) ehdottaa kiusaamisen johtuvat pitkäaikaisista tai jopa elämänmittaisista sosiaalisista rooleista. Tällä hän viittaa ”kiusaajan roolin” pysyvyyteen ja jatkumoon peruskoulusta aina aikuisuuteen ja korkeakouluun. Salmivalli (2024) vahvistaa tätä väitettä kertomalla, kuinka oppilailta, jotka ovat olleet kiusaajia peruskoulussa, on taipumus jatkaa epäsosiaalista käyttäytymistä myös pitkälle aikuisuuteen, esimerkiksi yliopistossa ja työelämässä.

Lappalainen ym. (2011) esittävät kiusaamisen yleistyvän yliopistoissa, silloin kun yliopistojen resursseja, kuten henkilökuntaa, rahoitusta tai tukipalveluita vähennetään. Tämä voi synnyttää kilpailua opiskelijoiden välillä esimerkiksi opiskelupaikoista, ohjauksesta ja suorituksista, mikä puolestaan voi johtaa opiskelijoiden välisiin jännitteisiin, konflikteihin tai jopa kiusaamiseen. Edward (2025) korostaa, että yliopisto-opiskelu on itsessään kilpailullista ja usein stressaavaa. Tämän lisäksi opiskelu on luonteeltaan sosiaalista ja sisältää esimerkiksi ryhmätöitä, opiskeluyhteisöön kiinnittymistä ja jatkuvaa vuorovaikutusta. Näin ollen yliopistomaailman kilpailullinen luonne yhdistettynä runsaaseen sosiaaliseen kanssakäymiseen voi Edwardin (2025) mukaan lisätä kiusaamisen riskiä yliopistokontekstissa. Tight (2023) ehdottaa yliopistojen akateemisen kulttuurin itsessään saattavan jopa rohkaista kiusaamiskäyttäytymistä. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että kilpailuhenkisyys, hierarkiat ja yksilösuoritusten korostaminen ovat akateemisessa maailmassa vahvoja.

Sosiaalisen vallan epätasapaino ei ainoastaan mahdollista kiusaamista, vaan on myös yksi sen keskeisistä taustatekijöistä ja tavoitteista. Toisin sanoen kiusaaminen rakentuu tilanteisiin, joissa yksi osapuoli pystyy hyödyntämään valta-asemaansa toisen kustannuksella (Salmivalli 2010). Yliopistokontekstissa tämä voi näkyä esimerkiksi opettajan ja opiskelijan välisessä hierarkiassa, jossa opettajan institutionaalinen auktoriteetti antaa hänelle enemmän sosiaalista valtaa, jota voidaan väärinkäyttää kiusaamiseen. Vallan rakenteet eivät kuitenkaan aina ole näin näkyviä. Myös opiskelijoiden väliset suhteet sisältävät hierarkioita, jotka voivat vaikuttaa kiusaamistilanteisiin (Lappalainen ym. 2011). Esimerkiksi demoryhmien sisällä tai jopa ystäväporukoissa voi muodostua epävirallisia valta-asetelmia: jotkut opiskelijat ovat sosiaalisesti vaikutusvaltaisempia, ja heidän käyttäytymisensä sekä hyväksyntänsä tai torjuntansa voivat ohjata koko ryhmän dynamiikkaa. Tällaiset hienovaraiset ja usein näkymättömät valtahierarkiat voivat luoda tilanteita, joissa kiusaaminen normalisoituu ja kiusatun vastarinta vaikeutuu (Salmivalli 2010).

2.2 Suora ja epäsuora kiusaaminen

Riippumatta siitä, onko se fyysistä, sanallista vai ryhmän ulkopuolelle eristämistä tai tapahtuuko se koulun pihalla, työpaikan kahvihuoneessa tai sosiaalisessa mediassa, kiusaaminen on ilmiö, jolla on tietyt ominaispiirteet (Salmivalli 2024, s. 12). Näihin ominaispiirteisiin lukeutuvat toistuvuus, tahallisuus, sosiaalisen vallan epätasapaino (Salmivalli 2024, s.11; Herkama 2012, s. 16; Rettew & Pawlowsk 2016; Ríos, Ventura & Prat 2023). Kuitenkin kiusaamista ilmiönä on helpompi käsitellä, kun sen eri muodot jaotellaan helpommin ymmärrettäviksi. Herkaman (2012, s. 24) mukaan tyypillisin tapa käsitellä kiusaamisen eri muotoja ja piirteitä, on jakaa erilaiset kiusaamisen keinot suoriin ja epäsuoriin kiusaamisen muotoihin.

Herkaman (2012, s. 24) mukaan *suora kiusaaminen* on näkyvämpi kiusaamisen muoto, joka voi ilmetä esimerkiksi fyysisenä väkivaltana, verbaalisena uhkailuna, kiristämisenä tai haukkumisena. Salmivalli (2024, s. 11–12) käyttää käsitettä *kiusaamisväkivalta* kuvaamaan kaikenlaisia henkisen ja fyysisen kiusaamisen muotoja. World Health Organization (WHO, n.d.) määrittelee väkivallan tahalliseksi toiminnaksi, jossa käytetään valtaa, kontrollia tai fyysistä voimaa tai uhataan käyttää niitä jotakuta ihmistä tai ihmisryhmää vastaan. WHO:n mukaan tällaisella toiminnalla voi olla vakavia seurauksia, kuten fyysinen tai psyykkinen haitta, kehityksen vaurioituminen, perustarpeiden laiminlyönti tai jopa kuolema. Terveiden ja

hyvinvoinnin laitoksen (n.d.) mukaan koulukiusaaminen on väkivallan muoto, joka kohdistuu erityisesti lapsiin ja nuoriin. THL korostaa, että kyseessä on väkivallan erityispiirteinen ilmentymä, johon liittyy usein syrjivää kiusaamista, joka on nuorten arjessa valitettavan yleisiä. Suora kiusaaminen on siis nimensä mukaisesti ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvaa avointa kiusaamista, jota voidaan tarkastella väkivallan muotona.

Byers ym. (2011) määrittelevät *epäsuoran* eli “*peitetyn*” kiusaamisen (engl. *covert bullying*) käyttäytymiseksi, jonka tarkoituksena on vahingoittaa toista henkisesti piilossa sivullisilta, esimerkiksi levittämällä ikäviä juoruja tai valheita tai sulkemalla joku ulkopuolelle. He luokittelevat myös nettikiusaamisen epäsuoraan kiusaamiseen, joka tapahtuu internetissä ja sosiaalisessa mediassa teknologisten välineiden kautta. Epäsuora kiusaaminen voi toteutua välillisesti (Torres ym., 2020), mikä tarkoittaa, että kiusaajan ja kiusatun ei tarvitse olla keskenään suorassa vuorovaikutuksessa. Kiusaaminen voi tapahtua esimerkiksi muiden ihmisten kautta, kuten levittämällä valheellisia juoruja tai muuta vahingoittavaa tietoa kiusatusta. Herkama (2012, s. 24) lisää epäsuoraan kiusaamiseen sosiaalisen eristämisen eli *ostrakismin*. Vaikka seuraukset ovat erilaisia, – eivätkä esimerkiksi aiheuta fyysisiä vammoja – psyykkiselle ja henkiselle hyvinvoinnille epäsuoralla kiusaamisella voi olla yhtä vakavia seurauksia kuin suoralla fyysisellä väkivallalla (Salmivalli 2024, s. 11).

Yksi epäsuora kiusaamisen muoto on nettikiusaaminen, joka puolestaan on yleistynyt etenkin sosiaalisen median nousun myötä. Kennedyn ym. (2025) mukaan etenkin anonyymiteetin taso voi määritellä nettikiusaamisen esiintyvyyttä. Rihtarić (2023) vahvistaa tätä tutkimuksellaan, jossa selvisi, että koettu anonyymiteetti itse asiassa lisäsi positiivisia asenteita nettikiusaamista kohtaan, mikä edelleen kasvattaa kiusaamisen todennäköisyyttä. Hänen mukaansa nettikiusaaminen ei ole sidottu mihinkään tiettyyn fyysiseen kontekstiin, vaan perustuu sosiaalisen median mahdollistamaan ympäristöriippumattomaan toimintaan. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi verkossa tapahtuva yliopistokiusaaminen ei rajoitu vain oppitunneille tai opiskelijatapahtumiin vaan se voi seurata opiskelijaa myös kotiin. Yksi Suomessa korkeakouluopiskelijoiden suosima anonyymi sosiaalisen median alusta on Jodel. Anand ja Prasad (2024) tutkivat juuri tätä ilmiötä, ja heidän tuloksensa osoittivat, että monet opiskelijat kokivat, ettei verkossa tapahtuvaan kiusaamiseen voi puuttua, koska se on hajautunutta ja usein anonyymiä. Kiusaamisen jatkuessa riippumatta paikasta tai ajasta opiskelijat tunsivat olonsa turvattomiksi ja toivottomiksi.

Mora ja Saladin (2025) tuovat esiin, että yliopistoympäristössä esiintyy tyypillisesti erilaisia mikroaggressioita. Heidän mukaansa nämä mikroaggressiot voivat olla sekä tahallisia että tahattomia, ja ne voivat ilmetä niin sanallisina ilmaisuina kuin käyttäytymisen tasolla. Mikroaggressioille on ominaista, että ne ovat usein hienovaraisia ja arkipäiväistyneitä, minkä vuoksi niitä on vaikea tunnistaa tai kyseenalaistaa. Juuri tästä syystä ne voivat toimia kiusaamisen alkumuotoina ja johtaa vähitellen tilanteiden eskaloitumiseen.

Suoraan ja epäsuoraan kiusaamiseen suhtaudutaan usein eri tavoin. Byersin ym. (2011) tutkimuksen mukaan opettajat tunsivat enemmän sympatiaa suoran kiusaamisen uhreja kohtaan kuin niitä kohtaan, jotka olivat kokeneet epäsuoraa kiusaamista. Lisäksi opettajat puuttuivat herkemmin suoriin kiusaamistilanteisiin, vaikka he olisivat olleet tietoisia myös epäsuorasta kiusaamisesta. Salmivallin (2024, s. 12) mukaan kaikki kiusaaminen on kuitenkin väkivaltaa, ja sen eri muodot voivat aiheuttaa vakavia seurauksia kiusatulle. Siksi kaikenlaiseen kiusaamiseen tulisi puuttua yhtä vakavasti. Lappalainen ym. (2011) myös haluavat vahvistaa tätä näkemystä kertomalla, ettei kiusaamisen määrittelyssä ole keskeistä teon muoto vaan sen systemaattinen tahallisuus, satuttaa toisen henkilön hyvinvointia.

2.3 Kiusaaminen ryhmäilmionä

Kiusaaminen on aina sosiaalinen vuorovaikutustilanne, johon osallistuvat kiusatun ja kiusaajan/kiusaajien lisäksi myös sivulliset. Nämä sivulliset voivat joko pyrkiä ratkaisemaan tilanteen tai tulla toiminnallaan tai toimimattomuudellaan hyväksyneeksi sen (Ríos, Ventura ja Prat, 2023). Määttänen (2015, s. 13) tuo esille, että kiusaaminen voi ilmetä monin eri tavoin eri ihmisten ja ihmisryhmien välillä. Kiusaajia voi olla yksi tai useampia, kiusaaminen voi kohdistua yhteen tai useampaan henkilöön, tai kohde voi vaihdella tilanteesta riippuen. Määttäsen (2015, s. 13) mukaan pahimmillaan yksi henkilö voi joutua koko sosiaalisen yhteisönsä kiusaamaksi.

Salmivalli (2024) kuvaa kiusaamista ryhmäilmioiksi, jota ei aina tunnisteta kiusaamiseksi, sillä osallistujat voivat kokea oman toimintansa harmittomana “läpällä tehtynä”. Siitä huolimatta kokonaisvaikutus voi olla kiusatun hyvinvoinnille merkittävä. Herkaman (2012, s. 187) tutkimuksen mukaan loukkaava viestintä voi muodostaa vertaisryhmiin valtarakenteita ja toimia myös kontrollin välineenä.

Kiusaamista ryhmäilmiönä ymmärretään nykypäivänä aiempaa paremmin (Salmivalli 2010). Ryhmän jäsenten erilaiset tunteet, persoonallisuudet, motivaatiot ja roolit vaikuttavat sekä koko ryhmän käyttäytymiseen että kiusaamistilanteiden muodostumiseen. Myös ryhmien sisäiset normit ohjaavat ryhmäkäyttäytymistä ja kiusaamistilanteita (Moody & Stahel 2025). Jos kiusaamiseen ei puututa tai sitä vähätellään, ryhmän normiin voi muodostua niin sanottu kiusaamiskulttuuri.

Ostrakismi eli sosiaalinen eristäminen voi olla ryhmäkiusaamisen muoto, joka kohdistuu yhtä henkilöä vastaan. Se voi ilmetä monin tavoin, kuten syrjintänä, häirintänä tai resurssien ja mahdollisuuksien epätasaisena jakautumisena (Herkama, 2012, s. 24), sekä klikkien tai pienten sosiaalisten ryhmien muodostumisena, jolloin ulkopuoliseksi jäävät kokevat fyysistä, emotionaalista tai sosiaalista yksinäisyyttä. Ilmiöstä käytetään myös termiä mobbing eli joukkokiusaaminen, jossa kiusatun informaatiota ja viestintää rajoitetaan tarkoituksena ajaa hänet ulos yhteisöstä (Mora & Saladin 2025). Väisänen ja Lanas (2025) kuvaavat mobbingia kiusaamisen muodoksi, jossa suuri joukko hyökkää yhtä poikkeavaa yksilöä vastaan suojellakseen omaa reviiriään. Heidän mukaansa sosiaalinen eristäminen kumpuaa pelosta joutua itse joukon ulkopuolelle, mikä ohjaa koko ryhmän dynamiikkaa: eristettyä ei auteta, koska se saattaisi johtaa auttajan omaan eristämiseen, ja tämä vain syventää kiusatun syrjäytymistä.

Salmivalli (2010) mainitsee vertaissuhderyhmät eli klikit, jotka muodostuvat isompien sosiaalisten ryhmien, kuten koululuokkien, sisälle. Mora ja Saladin (2025) toteavat, että sosiaalinen eristäminen voi tapahtua juuri tällaisten pienten ryhmien muodostumisen kautta: ryhmän jäsenet kokevat keskinäistä yhteenkuuluvuutta, mutta ulkopuoliset jäävät eristyksiin. Joissakin ryhmissä yhdessä kiusaaminen voi jopa vahvistaa tätä yhteenkuuluvuuden tunnetta ja toimia tapana luoda sidoksia jäsenten välille (Salmivalli 2010).

Avun tarjoamiseen ryhmävuorovaikutuksessa vaikuttaa myös niin sanottu sivustakatsojailmiö (engl. *bystander effect*), jonka mukaan avun antaminen on epätodennäköisempää, kun tilanteella on useita silminnäkijöitä (Salmivalli, 2010). Ilmiö johtuu vastuun hajoamisesta: kukaan läsnäolijoista ei koe henkilökohtaista vastuuta tilanteesta tai olettaa jonkun muun puuttuvan asiaan. Kiusaamisessa tämä ryhmäilmiö korostuu erityisesti siinä, kuinka suuri osa yhteisöstä on osallisina sivustakatsojina, mikä tekee kiusaamisesta jaettua sosiaalista todellisuutta yksilösuhteiden sijaan (Tight 2023).

2.4 Koulukiusaaminen

Peruskoulu tarjoaa lapsille ja nuorille ainutlaatuisen tilaisuuden oppia sosiaalisia normeja, harjoitella vuorovaikutustaitoja ja luoda ihmissuhteita, mutta samalla se luo myös otollisen ympäristön epäsosiaaliselle käyttäytymiselle (Moody & Stahel 2025). Koulukiusaaminen on määritelty oppilaiden vertaissuhteissa ilmeneväksi vuorovaikutusprosessiksi, jossa oppilas joutuu yhden tai useamman oppilaan toistuvan nimittelyn, loukkaamisen, vahingoittamisen tai syrjinnän kohteeksi (Herkama 2012, s. 11). Byers ym. (2011) määrittelevätkin koulukiusaamisen laajaksi käsitteeksi, joka kattaa kaiken arkisesta leikin ulkopuolelle sulkemisesta aina rajuun fyysiseen väkivaltaan, ja sitä yhdistää usein toistuvuus sekä vallan epätasapaino osapuolten välillä.

Kiusaaminen on proaktiivista aggressiota, jolla tavoitellaan korkeaa sosiaalista asemaa ja dominanssia luokkayhteisössä (Byers ym. 2011). Koulu tarjoaa tälle jatkuvan yleisön vertaisten muodossa, jolloin kiusaaja voi osoittaa valtaansa muiden edessä. Kiusaaminen voi myös pitkittyä, ja kiusattu saattaa kärsiä kaltoinkohtelusta jopa vuosien ajan (Herkama 2012, s. 11).

Koulukiusaamisen ilmenemismuotoja ovat fyysinen, verbaalinen, sosiaalinen ja digitaalinen kiusaaminen (Brion-Meisels ym. 2024). Kyse on lisäksi ryhmäilmiöstä, jonka muotoutumiseen vaikuttavat sekä ryhmän että laajemman yhteisön normit (Moody & Stahel 2025). Koulut ovat myös rakenteellisesti hierarkkisia ympäristöjä, joissa esiintyy kilpailua (Byers ym. 2011), mikä voi synnyttää jännitteitä, jotka purkautuvat ryhmien välisinä konflikteina tai yksilöiden marginalisointina.

Kuten kouluissa, myös yliopistoissa opettajien rooli ryhmä- ja yhteisödynamiikassa on keskeinen. Opettajan tehtävä ei ole ainoastaan rangaista kiusaajaa, vaan toimia aktiivisena ryhmäprosessien ohjaajana (Salmivalli 2010). Byersin ym. (2011) mukaan, opettajien asenteet ovat ratkaisevassa asemassa siinä, miten kiusaamiseen puututaan, sillä ne määrittävät, mitkä tilanteet tulkitaan vakaviksi ja empatiaa vaativiksi. Heidän tutkimuksessaan todettiin, että opettajilla on taipumus priorisoida näkyvää väkivaltaa, mikä voi jättää piilevät ja suhteisiin liittyvät kiusaamisen muodot huomiotta. Tämä tekee niistä erityisen vahingollisia kiusatulle. Opettajien passiivinen suhtautuminen kiusaamiseen taas voi lietsoa kiusaamista (Byers ym. 2011)

Vaikka koulukiusaaminen tapahtuu lasten ja nuorten välillä, sillä on yhteyksiä aikuisten väliseen yliopistokiusaamiseen. Molemmissa ilmiöissä täyttyvät kiusaamisen peruskriteerit, ja seuraukset voivat olla kiusatulle yhtä vakavia. Niin peruskoulussa kuin yliopistossakin opiskelijat ovat toisiinsa nähden vertaisia, ja sekä yksilölliset että ryhmän sisäiset normit vaikuttavat heidän sosiaaliseen käyttäytymiseensä.

2.5 Työpaikkakiusaaminen

Työpaikkakiusaamisella tarkoitetaan nimensä mukaisesti kiusaamista, joka tapahtuu työpaikkaympäristössä. Määttäsen (2015, s. 7) teoksen mukaan työpaikkakiusaamisessa ei ole kysymys yksittäisistä konflikteista tai työnantajan antamasta palautteesta. Hän kertoo kuinka erilaiset kriisit ja yhteenotot työpaikoilla kuuluvat kasvuun ja ovat yhteisvuorovaikutuksen sivutuote. Tyckey ym. (2022) mukaan työpaikkakiusaamiseen – kuten ylipäätään muuhunkin kiusaamiseen – liittyy samat kiusaamisen piirteet: toistuvuus, vallan epätasapaino ja tahallisuus. Heidän mukaansa työpaikkakiusaamisesta keskustellessa, ongelma nähdään usein organisaation ongelmana, mutta todellisuudessa kysymys on laajasta yhteiskunnallisesta ilmiöstä, jonka ilmenemistä ja piirteitä tulisi tutkia entistä enemmän. Aikaisemmat tutkimukset ovat johdonmukaisesti osoittaneet työpaikkakiusaamisella olevan tuhoisia vaikutuksia yksilön hyvinvoinnille sekä heikentävän työtehokkuutta ja työpaikoilla viihtymistä (Farley ym. 2022).

Korkeakoulua voidaan pitää oppimisympäristön lisäksi myös omanlaisena työpaikkaympäristönä, sillä aivan kuten työpaikoilla, myös korkeakouluissa esiintyy erilaisia hierarkioita, kuten akateemisen tason erot sekä opettajien ja opiskelijoiden välinen valta-asetelma (Tight 2023). Lisäksi akateeminen maailma ja opiskelu perustuvat kilpailuun samaan tapaan kuin työmarkkinat. Opiskelijat viettävät huomattavan osan ajastaan fyysisesti korkeakoulun tiloissa, ja kuten työpaikoilla, myös tämä voi synnyttää tilanteita, joissa esiintyy sekä työpaikka- että yliopistokiusaamista. Yliopisto-opinnot kytkeytyvät myös työelämään työssä oppimisen kautta, kuten opettajaopiskelijoiden opetusharjoittelujen ja muiden harjoittelujaksojen muodossa, mikä osaltaan vahvistaa korkeakoulun ja työelämän välistä rajapintaa.

Einarsen ja Ågotnes (2023) kuvaavat työpaikkakiusaamisen koostuvan pääasiassa sosiaalisesta ja psyykkisestä kaltoinkohtelusta, jota muut organisaation jäsenet kohdistavat työntekijään. He korostavat, että tilanteisiin puuttumatta jättäminen johtaa usein kiusaamisen eskaloitumiseen: ilmiö pitkittyy ja pahenee, mikä voi aiheuttaa uhrille vakavia seurauksia.

Työpaikkakiusaaminen voi ilmetä monin eri tavoin ja eri tasoilla sekä johtua useista tekijöistä (Einarsen Hoel Zapf & Cooper 2020, s. 4). Yksi yleisimmistä mutta samalla usein vähätellyistä työpaikkakiusaamisen muodoista on epäsuora kiusaaminen. Epäsuoralla kiusaamisella tarkoitetaan Herkaman (2012) mukaan erityisesti ostrakismia ja juoruamista. Begemannin, Lehmann-Willenbrockin ja Steinin (2023) työntekijöille suunnatun kyselytutkimuksen mukaan jopa 90 % työvoimasta osallistuu jollain tavoin juoruamiseen. Herkaman (2012) mukaan epäsuora kiusaaminen on usein vaikeammin havaittavaa kuin suora kiusaaminen, sillä sen ei tarvitse tapahtua kasvokkain, mikä osaltaan selittää sen normalisoitumista ja vähäistä tunnistamista työyhteisöissä.

On pitkälti työpaikkakohtaista, miten erilaisiin kiusaamistilanteisiin puututaan (Tuckey ym. 2022). Suomen lainsäädäntö määrittelee, että jokaisella – myös työelämässä toimivilla – on oikeus elää ilman syrjintää, häirintää ja väkivaltaa (Perustuslaki 731/1999, 6 §; 7 §; Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014). Kuitenkin se, miten tällaiseen käyttäytymiseen käytännössä puututaan, vaihtelee suuresti, sillä yhtenäistä toimintamallia, joka soveltuisi kaikkiin työpaikkoihin, ei ole olemassa. Samoin kuin yliopistoyhteisöissä, myös työelämässä aikuiset joutuvat usein itse kantamaan vastuun siitä, että he ilmoittavat kokemastaan epäasiallisesta kohtelusta ja käynnistävät prosessin, joka mahdollistaa tilanteen selvittämisen ja tarvittavat toimenpiteet.

3. Yliopistokiusaaminen

Kiusaaminen on universaali ilmiö, jota esiintyy kaikissa ikäluokissa ja ympäristöissä (Hamarus 2012). Salmivallin (2010) mukaan kiusaamista on tutkittu jo erilaisissa ympäristöissä, ensisijaisesti kouluissa, mutta myös työpaikoilla, internetissä, varhaiskasvatuksessa, vankiloissa ja armeijassa. Yliopistoympäristössä kiusaamisen tutkiminen on kuitenkin jäänyt suhteellisen suppeaksi.

Lappalaisen ym. (2011) mukaan korkeakouluissa tapahtuva kiusaaminen on vähäisempää verrattuna muihin koulutusasteisiin, mutta heidän mukaansa tämä voi johtua myös siitä, ettei ilmiötä ole tutkittu riittävän laajasti, minkä vuoksi kiusaamisen todellinen yleisyys voi olla oletettua suurempi. *Yliopistokiusaaminen* terminä ei ole vakiintunut, eikä ilmiöstä ole tehty juurikaan tutkimuksia Suomen tieteellisellä kentällä. Ilmiönä yliopistokiusaaminen on kuitenkin todellinen ja jotta siihen voitaisiin puuttua sitä pitää myös tutkia. Ríosin, Venturan ja Pratin (2023) tutkimuksen, *“We’ve Never Studied Bullying at University”*, mukaan tutkimalla kiusaamista yliopistoissa ja herättämällä keskustelua ilmiöstä, voidaan kiusaamisen ilmenemistä tunnistaa aikaisin ja ehkäistä tehokkaammin. Heidän mukaansa tutkimuksia aiheesta tulisi ehdottomasti tuottaa enemmän. Yliopistokiusaaminen on siis edelleen verraten vähän tunnettu ilmiö, jolle ei ole määritelty selkeitä toimintamalleja tai ohjeita siitä, miten tilanteisiin tulisi käytännössä reagoida (Tight, 2023). Suomen lainsäädäntö kuitenkin korostaa, että jokaisella on oikeus turvalliseen työskentely- ja oppimisympäristöön, joka on vapaa syrjinnästä, väkivallasta ja niiden uhasta (Työturvallisuuslaki 738/2002, 8 §; Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, 8 §).

Tässä tutkimuksessa esitetään, että yliopistokiusaaminen on uniikki ilmiö, joka yhdistää sekä perinteisen koulukiusaamisen että aikuisiässä tapahtuvan työpaikkakiusaamisen piirteitä. Koulukiusaamisen elementit näkyvät siinä, että se voi sisältää suoraa henkistä tai fyysistä vahingoittamista, joka kohdistuu tiettyyn yksilöön tahallisesti ja toistuvasti (Salmivalli 2003). Työpaikkakiusaamisen elementit taas liittyvät aikuisille tyypillisempiin epäsuoran kiusaamisen muotoihin, kuten juoruaminen ja ostrakismi. (Meriläinen 2019). Tightin (2023) mukaan yliopistokiusaamista koskeva tutkimus on keskittynyt tarkastelemaan sen yhteyksiä ja jatkumoa koulukiusaamisesta sekä sitä, millä tavoin yliopisto oppimis- ja työympäristönä voi synnyttää työpaikkakiusaamista.

Kiusaaminen yliopistossa voidaan nähdä marginaalisena tai olemattomana ongelmana, mutta todellisuudessa, kiusaaminen ei pääty vain siirryttäessä perusopetuksesta korkeammille koulutusasteille (Tight 2023; Edward 2025). Lappalaisen ym. (2011) mukaan vuonna 2008 noin 5 % perustutkinto-opiskelijoista koki tullessa kiusatuiksi, mikä vastaa noin 8 200 opiskelijaa 164 000:sta. Ylen uutisen mukaan YTHS:n 2016 tuottamassa KOTT-tutkimuksessa (korkeakouluopiskelijoiden terveyst- ja hyvinvointitutkimus) Suomessa 7,5 % 18–34-vuotiaista korkeakouluopiskelijoista on tullut kiusatuksi toisen opiskelijan toimesta. Ajantasaista tutkimustietoa Suomen yliopistoissa tapahtuvasta kiusaamisesta ei ole saatavilla.

Edward (2025) kertoo artikkelissaan yliopistokiusaamisen sisältävän erilaisia muotoja, kuten verbaalinen, sosiaalinen ja digitaalinen häirintä, joista viimeisimpään on usein haastavinta puuttua epäsuoran kiusaamisen luonteen vuoksi. Digitaalinen kiusaaminen tai nettikiusaaminen tapahtuu usein anonyymisti eikä sitä voi aina paikantaa tiettyyn tilanteeseen tai ympäristöön (Kennedy ym. 2025). Lappalaisen ym. (2011) mukaan yliopistokonteksti voi kuitenkin toimia myös kiusaamiselta suojaavana tekijänä, sillä yliopisto-opiskelu suo opiskelijoille tiettyjä vapauksia tutkinnon suorittamisen suhteen, mitä ei esimerkiksi peruskouluissa ole mahdollista toteuttaa.

Yliopistokiusaamisella on vaikutuksia kiusattuun, kiusaajaan sekä muihin kiusaamistilanteiden sivullisiin (Edward 2025). Kiusaamista kokeneella henkilöllä on suurempi riski mielenterveyden ongelmille, kuten ahdistukselle, masennukselle sekä matalalle itsetunnolle, jotka voivat johtaa pitkäaikaisiin elämänlaatua heikentäviin seurauksiin, kuten heikkoon toimintakykyyn, stressinhallintaan ja sosiaaliseen ahdistukseen (Edward 2025; Lappalainen ym. 2011; Tight 2023; Mora & Saladin 2025). Kiusaajalla on Edwardin (2025) mukaan lisääntynyt riski päihteiden väärinkäytölle sekä sosiaalisten suhteiden vaikeuksille tulevaisuudessa. Hänen mukaansa kiusaamista todistaneet sivustaseuraajat voivat kärsiä huonosta omastatunnosta, ahdistuksesta sekä pelosta joutua itse kiusaamisen uhriksi tulevaisuudessa.

Tight (2023) mukaan kiusaamisen vaikutukset voivat heijastua negatiivisesti opiskelumotivaatioon, opiskelijaelämään yleensä sekä koulutustuloksiin. Hän huomauttaa, että aiempi altistuminen kiusaamiselle voi aiheuttaa akateemisia vaikeuksia vielä senkin jälkeen, kun itse häirintä on jo loppunut. Mora & Saladin (2025) toteavat, että kiusaaminen on globaali epidemia, joka heikentää sekä opiskelijoiden akateemista suoriutumista että heidän psyykkistä

hyvinvointiaan. Kiusaamisella on pitkäaikaisia seurauksia yksilön opiskelutahtoon ja opiskelutaitoihin, ja nämä vaikutukset voivat jatkua peruskoulusta aina korkeakoulutukseen saakka. Lisäksi kiusaaminen, erityisesti kyberkiusaaminen, voi heidän mukaansa johtaa huonompaan opintomenestykseen ja korkeampiin keskeyttämisasteisiin. Salmivalli (2010) puolestaan toteaa, että kiusaaminen muodostaa vakavan riskin sekä uhrin että kiusaajan akateemiselle sopeutumiselle. Hän korostaa, että kiusaaminen on merkittävä psykososiaalinen stressitekijä, joka vaikuttaa yksilön kykyyn toimia ja menestyä kouluympäristössä.

3.1 puuttumisen vastuu ja vaikeus

Edwardsin (2025) mukaan yliopistokiusaaminen on yleistä, mutta pitkälti aliraportoitua. Yliopistokiusaaminen on verrattain tuntematon ilmiö, minkä vuoksi sitä vastaan ei ole kehitetty universaaleja toimintatapoja. Tämä voi synnyttää yliopistojen sisällä hiljaisen hyväksymisen kulttuurin: ilmiötä ei oteta tarpeeksi vakavasti hallinnollisella tasolla, vaikka sen seuraukset voivat olla vakavia.

Kiusaamiseen puuttumisen vastuu jää yliopistokontekstissa usein kiusatulle itselleen. Tight (2023) vahvistaa tätä toteamalla, että kaltoinkohtelua kokiessaan opiskelijan on itse käynnistettävä prosessi, kuten virallinen valitus. Tällainen prosessi voi olla aikaa vievä ja vaikuttaa koko yhteisön ja ryhmän väliseen dynamiikkaan, mikä voi vaikeuttaa kiusaamisesta kertomista tai jopa estää sen kokonaan. Edwardsin (2025) mukaan yliopistokiusaamisen aliraportointiin voi vaikuttaa myös opiskelijoiden epäluottamus institutionaalisia rakenteita kohtaan sekä opiskelijaterveydenhuollon palveluiden puutteellinen tietoisuus ilmiöstä.

Edwardsin (2025) mukaan opiskelijat voivat epäröidä kertoa kiusaamisesta sosiaalisen paineen vuoksi. Pelko leimautumisesta, tuomitukseksi tulemisesta tai entisestään syrjäytymisestä voi estää heitä tuomasta kokemuksiaan esiin. Rafin ym. (2025) mukaan vaikka kiusaamisen on todettu aiheuttavan masennusta ja ahdistusta, monet opiskelijat eivät silti hae apua — he kokevat, ettei heitä uskottaisi, tai pelkäävät samoja sosiaalisia seurauksia, joita Edwards kuvaa. Lappalaisen ym. (2011) tutkimuksessa kiusaamisesta kertoneista opiskelijoista (n = 147) vain murto-osa oli hakenut apua (n = 26), ja muutama jätti avunhakemista koskevan kysymyksen ilman vastausta (n = 14). Tulos kertoo sekä kiusaamisen vastaisten tukitoimien heikosta saavutettavuudesta että opiskelijoiden korkeasta kynnyksestä ryhtyä selvittämään kokemaansa kiusaamista.

3.2 Laillinen velvoite

Salmivalli (2024, s. 28) kertoo, kuinka Suomen laissa on määritelty, että jokaisella ihmisellä on oikeus elää elämäänsä turvallisesti, vapaasti ja ilman häirintää (Perustuslaki 731/1999, 7 §; 6 §). Lisäksi Suomen oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan jokaisella opiskelijalla on oikeus laadukkaaseen opetukseen, ilman syrjintää tai häirintää sekä oikeus kattavaan ja yhdenvertaiseen palveluiden saantiin (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3 §). Näin ollen myös Suomen lainsäädäntö velvoittaa yksilöitä, yhteisöjä, korkeakouluja, ainejärjestöjä ja yhteiskuntaa toimimaan kiusaamista vastaan ja ennaltaehkäisemään sen toteutumista.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (n.d.) tarkoituksena on turvata perusopetuksessa sekä toisen asteen koulutuksessa opiskelevien oppiminen sekä heidän psyykkinen ja fyysinen terveytensä ja hyvinvointinsa. Vaikka laki ei koske yliopistoissa tai muissa korkeakouluissa opiskelevia, sillä on merkittävä rooli kiusaamisen ennaltaehkäisyssä ja se heijastaa suomalaisen yhteiskunnan kiusaamista vastustavia arvoja. Laki pyrkii vahvistamaan oppilaiden ja opiskelijoiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja oppimisen edellytyksiä, ehkäisemään ongelmien syntyä sekä varmistamaan, että tarvittava apu ja tuki on saatavilla riittävän varhaisessa vaiheessa.

Yliopistolain 5 luvun 41 a §:ssä todetaan, että jokaisella opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (Finlex 2009). Tähän lakiin ovat sitoutuneet kaikki Suomessa toimivat yliopistot. Tämä laki tarkoittaa, että yliopistot laativat ja hyväksyvät järjestyssäännöt, joiden tarkoituksena on taata ja edistää yliopistojen turvallisuutta ja viihtyvyyttä. Yliopistolain 5 luvun 45 §:ssä on myös määritelty kurinpidollisia toimenpiteitä, mikäli opiskelija syyllistyy väkivaltaiseen tai uhkaavaan käytökseen (Finlex 2009). Esimerkiksi Jyväskylän yliopiston (2024) kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy- ja puuttumismallin mukaan yliopisto puuttuu opiskelijan epäasialliseen käytökseen, kuten opetuksen häiritsemiseen, väkivaltaiseen, uhkaavaan tai vilpilliseen käytökseen sekä kiusaamiseen ja häirintään. Mallissa todetaan myös, että oppilaitoksen vastuu puuttua tilanteeseen alkaa vasta, kun se tulee oppilaitoksen edustajan tietoon. Tämä on sinänsä ymmärrettävää, sillä tilanteisiin on mahdotonta puuttua ilman tietoa niistä. Käytännössä se kuitenkin tarkoittaa, että vastuu kiusaamiseen puuttumisesta jää pitkälti kiusatulle itselleen: ellei oppilaitoksen edustaja ole itse paikalla, opiskelijan on itse kerrottava kokemuksistaan, jotta asiaan voidaan ryhtyä.

Opetushallituksen (n.d.) esittelemä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma pohjautuu Suomen tasa-arvolain veloitteeseen edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoista toimintaa kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetushallituksen ohjeistuksen mukaan jokaisen Suomessa opetusta tarjoavan koulutuksen järjestäjän on laadittava tasa-arvosuunnitelma, jossa kuvataan oppilaitoksen tämänhetkinen tasa-arvon tila, määritellään toimet sen edistämiseksi sekä arvioidaan, kuinka aiemman suunnitelman toimenpiteet on toteutettu ja millaisia tuloksia niillä on saavutettu. Tavoitteena on ennaltaehkäistä eriarvoisuutta ja kitkeä epäasiallista käyttäytymistä, kuten kiusaamista, myös yliopistoissa.

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) puolestaan velvoittaa koulutuksen järjestäjiä edistämään yhdenvertaisuutta tarkastelemalla oman toimintansa vaikutuksia ja raportoimalla niistä yhdenvertaisuussuunnitelmaan. Opetushallituksen (n.d.) mukaan yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoituksena on vähentää syrjintää esimerkiksi erilaisia vähemmistöryhmiä kohtaan. Samoin kuin tasa-arvosuunnitelmassa, myös yhdenvertaisuussuunnitelmassa tulee esittää arvio yhdenvertaisuuden toteutumisesta sekä määritellä tarvittavat jatkotoimenpiteet ja niiden toteutustapa.

3.3. Turvallisemman tilan periaatteet

Turvallisemman tilan periaatteilla tarkoitetaan yliopistojen ja niiden tapahtumien arvoasetelmia, joiden tarkoituksena on luoda opiskelijoille ja muille osallistujille viihtyisä, turvallinen ja avoin ilmapiiri, ennaltaehkäisemällä häirintää ja epäasiallista käytöstä (Helsingin yliopisto 2025, Turvallisemman tilan periaatteet). Turvallisemman tilan periaatteet edellyttävät, että kaikki tapahtumiin osallistuvat sitoutuvat niiden noudattamiseen. Periaatteiden tavoitteena on luoda tilaisuuksia, jotka ovat vapaita kaikenlaisesta syrjinnästä, häirinnästä, kiusaamisesta, naurunalaiseksi asettamisesta sekä uhkaavasta käyttäytymisestä. Lisäksi, jos opiskelija kokee periaatteiden rikkoutuvan tai hän joutuu epäasiallisen käytöksen kohteeksi, hänellä on oikeus puuttua tilanteeseen ja ilmoittaa siitä häirintäyhteyshenkilöille.

Turvallisemman tilan periaatteet ovat käytössä monissa yliopistoissa ja niiden järjestämissä tapahtumissa. Ne eivät ole lain määräämiä veloitteita, vaan pikemminkin suosituksia ja pehmeitä keinoja ehkäistä epäasiallista käyttäytymistä sekä madaltaa kynnystä kertoa kokemuksistaan häirintäyhteyshenkilölle. Periaatteet tukevat kiusaamisvapaampien opiskelijatapahtumien rakentamista ja pohjautuvat tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin arvoihin. Ne eivät kuitenkaan sisällä yksityiskohtaisia toimintamalleja jokaiseen tilanteeseen,

eivätkä ne kata kaikkia tiloja ja tilanteita, joissa yliopistokiusaamista voi esiintyä. Siksi mikään periaatejärjestelmä ei yksin pysty poistamaan epätasa-arvoista käyttäytymistä tai kiusaamista kokonaan. Periaatteet voivat silti vähentää kiusaamista, mikä on arvokasta, mutta rinnalle tarvitaan voimakkaampia lisätoimenpiteitä.

4. Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia kokemuksia opettajan perustutkintoa suorittavilla opiskelijoilla on opintojensa aikana yliopistossa tapahtuneesta kiusaamisesta. Tutkimus toteutetaan ensisijaisesti sisällöllisellä analyysillä, jossa aineisto koostuu opettajaopiskelijoiden kirjoitelmista. Kirjoitelmien avulla pyritään selvittämään, millaista kiusaamista opiskelijat ovat opintojen aikana kohdanneet sekä millaisia tukikeinoja opiskelijat ovat hyödyntäneet tai millaisia tukimuotoja heille on tarjottu kiusaamisen torjumiseksi.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- 1) Millaisia kokemuksia opettajaopiskelijoilla on kiusaamisesta yliopistossa?
- 2) Millaisia kokemuksia opettajaopiskelijoilla on kiusaamiseen saadusta tuesta?

Ensimmäinen tutkimuskysymys kartoittaa, millaisia kokemuksia opettajaopiskelijoilla on yliopistokiusaamisesta. Tutkimuskysymyksellä haetaan vastausta siihen, millaista kiusaaminen on aikuisten opiskelijoiden keskuudessa, millaisia kiusaamisen muotoja esiintyy, onko kiusaamista kokeneilla aikaisempia kiusaamiskokemuksia, millaista on tulla kiusatuksi yliopistossa ja millaisten tekijöiden opiskelijat uskovat aiheuttaneen kiusaamisen.

Toinen tutkimuskysymys keskittyy selvittämään, millaisia tukikeinoja kiusaamista kokeneet opiskelijat ovat saaneet sekä millaisiksi he ovat nämä tukimuodot kokeneet. Tämän tutkimuskysymyksen puitteissa tarkastellaan opiskelijoiden näkemyksiä siitä, miten esimerkiksi YTHS, yliopisto ja ainejärjestötoiminta ennaltaehkäisevät ja torjuvat kiusaamista tai toisaalta mahdollisesti sallivat sen. Tämän tutkimuskysymyksen tavoitteena on selvittää, onko opiskelijoille tarjottu tukea, onko se heidän mukaansa ollut helposti saatavilla sekä ovatko tukikeinot ja kiusaamista torjuvat toimet koettu riittäviksi.

Tämä tutkimus keskittyy tarkastelemaan kiusaamista ilmiönä yliopisto- ja opiskelijaelämän kontekstissa. Opiskelijat kuvaavat kokemuksiaan kiusaamisesta, joka on tapahtunut yliopisto-opintojen aikana ja on ilmennyt erilaisissa ympäristöissä, kuten opetustilanteissa, opiskelijatapahtumissa, opiskelijaravintoloissa, muissa yliopiston tiloissa sekä verkossa tapahtuvana eli niin sanottuna netti- tai verkkokiusaamisena. Tutkimus kohdistuu nimenomaan opiskelijoiden väliseen kiusaamiseen ja tämän ilmiön perusteelliseen tarkasteluun, mutta

sivuaa myös opiskelijoiden opetushenkilökuntaa koskevia kiusaamiskokemuksia. Vaikka tutkimukseen osallistuvat ovat kaikki opettajan perustutkintoa suorittavia opiskelijoita, kiusaaja tai kiusaajat voivat olla myös muiden tiedekuntien opiskelijoita.

5. Tutkimuksen toteuttaminen

Tämä tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen tiedonintressi perustuu ihmisten toiminnan intentionaalisuuteen, eli toiminnan taustalla olevien päämäärien ja merkitysten tarkasteluun (Vilka 2025). Tässä tutkimuksessa tavoitteena on selvittää, millaisia kokemuksia opettajaopiskelijoilla on yliopistokiusaamisesta. Tarkoituksena on tuottaa ymmärrystä ilmiön erilaisista muodoista subjektiivisesta näkökulmasta eli siitä, miten yksilöt ovat kokeneet kiusaamisen ja kuvanneet kokemuksiaan omin sanoin. Koska tutkimuksessa pyritään saamaan yksityiskohtaista ja syvällistä tietoa ilmiöstä ja sen piirteistä, on tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaista hyödyntää kvalitatiivista aineistonkeruumenetelmää (Puusa & Juuti 2020).

Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan laadulliset tutkimusmenetelmät sijoittuvat luontevasti erityisesti sosiaali- ja kasvatustieteiden tutkimusperinteeseen. Metsämuuronen ym. (2006, s. 18) toteavat, että ihmistieteissä ollaan yleisesti kiinnostuneita ihmisestä tutkimuksen kohteena sekä hänen kokemuksistaan, ajattelustaan ja toiminnastaan. Näin ollen laadullinen tutkimus soveltuu erityisen hyvin tilanteisiin, joissa tutkimuksen kohteena on ihminen ja hänen antamansa merkitykset. Siispä tämän ilmiön tutkimiseksi valikoitui tutkimusotteeksi laadullinen menetelmä.

Tähän tutkimukseen on valikoitunut induktiivis-deduktiivisanalyttinen fenomenologis-tulkinnallinen lähestymistapa. Sen avulla voidaan keskittyä ihmisten kokemuksiin, kokemusten merkityssisältöihin, ja siihen millaisia emootioita ilmiö yksilöissä herättää. Lähestymistapa ei ole puhtaasti fenomenologinen vaan -tulkinnallinen, sillä siinä on enemmän jouston varaa ja se on tähän tutkimukseen luotettavin.

5.1 Tutkimukseen osallistujat

Tässä tutkimuksessa osallistujat koostuvat Suomessa opettajan perustutkintoa suorittavista opiskelijoista tai aineenopettajan opintoja suorittavista opiskelijoista, joilla on omakohtaista kokemusta yliopisto-opintojen aikana tapahtuneesta kiusaamisesta. Tutkimukseen osallistujat olivat joko aineen-, erityis-, varhaiskasvatuksen tai luokanopettajaopiskelijoita.

Opettajaopiskelijat on valittu tutkimuksen kohderyhmäksi, koska heidän opintoihinsa sisältyy runsaasti tiivistä lähiopetusta ja ryhmätyöskentelyä, jotka lisäävät opiskelijoiden välisiä

vuorovaikutustilanteita. Tällaiset intensiiviset ja jatkuvat sosiaaliset kontaktit voivat altistaa kiusaamiselle, mikä tekee opettajaopiskelijoista tarkoituksenmukaisen ja perustellun tutkimusjoukon. Lisäksi opettajaksi opiskelevat on valittu tämän tutkimuksen kohderyhmäksi, koska heidän tuleva ammatillinen roolinsa edellyttää kykyä tunnistaa ja puuttua erilaisiin kiusaamis- ja muihin epäsosiaalisiin tilanteisiin. Opettajien merkitys koulukiusaamisen ehkäisyssä ja siihen puuttumisessa on keskeinen, ja tehtävä edellyttää sensitiivisyyttä kiusaamisen eri muotoja kohtaan. Jotta opettajat voivat toimia tässä roolissa tehokkaasti, on tärkeää, että he tunnistavat ja ymmärtävät kiusaamisen ilmiön myös omassa opiskeluyhteisössään. Erillisiä opettajan pedagogisia opintoja suorittavia tai muita kuin perustutkinto-opiskelijoita ei sisällytetty tutkimuksen kohderyhmään.

Neljä (n= 4) vastaajaa rajattiin tutkimuksen analyysin ulkopuolelle. Heistä yksi [1] ilmoitti, ettei ole tutkinto-opiskelija (kysymys 1: ”Olen tutkinto-opiskelija” → Ei), minkä vuoksi hän ei sopinut tutkimuksen kohderyhmään. Lisäksi hän ja kolme muuta vastaajaa [yhteensä 4] ilmoittivat, ettei heillä ollut kiusaamiskokemuksia yliopistossa (kysymys 5: ”Kiusaamiskokemukset” → ei kiusaamiskokemuksia yliopistossa). Nämä vastaukset eivät siten täyttäneet kohderyhmän kriteerejä eivätkä tuottaneet tutkimusongelman kannalta relevanttia aineistoa.

Kirjoitelmakyselyyn vastasi yhteensä 30 opiskelijaa, joista 26 otettiin mukaan tutkimukseen. Vastaajista 50 % (n = 13) oli 18–24-vuotiaita, 27 % (n = 7) 25–30-vuotiaita ja 23 % (n = 6) yli 30-vuotiaita. Koulutusaloittain tarkasteltuna vastaajista 42 % (n = 11) oli luokanopettajaopiskelijoita, 23 % (n = 6) aineenopettajaopiskelijoita, 19 % (n = 5) erityisopettajaopiskelijoita ja 15 % (n = 4) varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoita. Suurin osa vastaajista opiskeli Itä-Suomen yliopistossa (38 %, n = 10) ja Turun yliopistossa (31 %, n = 8). Jyväskylän yliopistosta vastaajia oli 15 % (n = 4), Aalto-yliopistosta 8 % (n = 2), Lapin yliopistosta 4 % (n=1) ja Helsingin yliopistosta myös 4 % (n = 1).

5.2 Aineistonkeruu ja kuvaus

Tässä tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmäksi on valittu primaari aineiston keruu kirjoitelmien avulla. Vilka (2005) mukaan primaarilla aineistolla viitataan aineistoon, jonka tutkija itse kerää tutkimuksensa tarkoituksiin. Kirjoitelma-aineiston keruu perustuu tutkimukseen osallistujien omiin vapaaehtoisesti kirjoittamiin kirjoitelmiin, joissa he vastaavat omin sanoin vapaasti kyselyyn, jota käytetään tutkimusaineistona.

Kirjoitelmakyselylomake tehtiin Webropolilla. Kyselyssä osallistujia ohjeistettiin kertomaan vapaasti noin 200–500 sanalla heidän kokemuksistaan kiusaamisesta opintojensa aikana ja millaista tukea heille on tarjottu kiusaamiseen. Kirjoitelmakutsun lähettämiseen pyydettiin lupaa yhteensä 43 opiskelija-ainejärjestöltä yhdeksästä eri yliopistosta. Näistä 17 välitti kutsun edelleen jäsenistölleen. Loput eivät vastanneet yhteydenottoihin, vaikka heille lähetettiin useita kysely- ja muistutusviestejä, joten tutkimus ei kata kaikkia Suomen opettajaopiskelijoita.

Webropol-kysely sisälsi neljä taustatietokysymystä: opiskelijastatus, ikäryhmä, paikkakunta ja pääaine. Taustatietojen jälkeen esitettiin kaksi avointa kirjoitelmakysymystä. Ensimmäinen kysymys käsitteli opiskelijoiden kokemuksia kiusaamisesta opintojen aikana, ja toinen kartoitti heidän näkemyksiään kiusaamisen ehkäisystä ja kiusatuksi joutuneiden tukemisesta. Kirjoitelmien suositeltu pituus oli noin 200–500 sanaa. Webropol-kyselylomake oli avoinna noin kolmen viikon ajan, ja tänä aikana siihen vastasi yhteensä 30 opiskelijaa.

5.3 Eettiset kysymykset ja tutkimuksen luotettavuus

Eskolan ja suorannan (1998, s. 52) mukaan eettisiin kysymyksiin lukeutuvat: tutkimusluvan hankkiminen, tutkimusaineiston kerääminen, tutkimuskohteen hyväksikäytön välttäminen, tutkimukseen osallistumiseen liittyvät ongelmat ja tutkimuksesta tiedottaminen.

Tämä tutkimus toteutettiin noudattaen eurooppalaisia tutkimuseettisiä ohjeistuksia, joiden mukaan hyvän tieteellisen käytännön keskeisiin periaatteisiin kuuluvat luotettavuus, rehellisyys, vastuullisuus ja toisten tutkijoiden työn arvostaminen (ALLEA, n.d.). Lisäksi tutkimuksessa sovellettiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan linjauksia, jotka koskevat erityisesti ihmisillä tehtävää tutkimusta ja korostavat tutkittavien ihmisarvon ja -oikeuksien kunnioittamista, yksityisyyden suojaa sekä anonyymiteetin turvaamista (TENK, 2023).

Tutkimukseen osallistujia rekrytoitiin kirjoitelmakutsujen avulla. Kutsut lähetettiin 43 ainejärjestölle, jotka välittivät ne edelleen omille opiskelijoilleen. Rekrytointiviestintää toteutettiin kahdella tavalla: sähköpostitse lähetettiin pidempi kutsuversio (Liite 1), kun taas viestipalveluissa, kuten WhatsAppissa ja Telegrammissa, jaettiin lyhyempi versio kutsusta (Liite 2). Ainejärjestöt saivat itse päättää, mitä viestintäkanavaa käyttävät opiskelijoiden saavuttamiseksi. Kirjoitelmakutsu sisälsi tietosuojailmoituksen (Liite 4) sekä linkin Webropol-kyselyyn. Osallistujien anonyymiteetti varmistettiin siten, ettei tutkimustuloksista ole

mahdollista tunnistaa yksittäisiä henkilöitä. Aineisto oli tutkimuksen ajan ainoastaan tutkijan käytettävissä, ja se hävitettiin tutkimuksen valmistuttua.

Toisin kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, jossa otoskoko määrittyy usein tilastollisten periaatteiden, kuten edustavuuden ja tilastollisen merkitsevyyden, perusteella (Metsämuuronen ym. 2006, s. 81–82), kvalitatiivisessa tutkimuksessa painopiste siirtyy aineiston laadulliseen rikkauteen sekä sen kykyyn tuottaa syvällistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä (Puusa & Juuti 2020). Vilkan (2005) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena ei ole ensisijaisesti yleistettävien tulosten tuottaminen, vaan tietyn ilmiön perusteellinen ja syvälinen ymmärtäminen. Tästä syystä otoskoko määräytyy sen mukaan, kuinka hyvin se palvelee tämän ymmärryksen saavuttamista. Vilkan (2025) kertookin, kuinka otoksen koolla ei ole niin väliä, vaan siitä saadulla aineiston laadulla.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on huomioitava tutkimusprosessissa tehdyt valinnat ja niiden vaikutukset tuloksiin. Kirjoitelma-aineiston käyttö mahdollisti vastaajille tilan kuvata kokemuksiaan omin sanoin ja ilman haastattelutilanteeseen liittyvää sosiaalista painetta, mikä tukee aineiston kokemuksellista syvyyttä ja uskottavuutta. Samalla kirjoitelmamenetelmä asettaa rajoituksia aineiston kattavuudelle, sillä se ei tavoita niitä opiskelijoita, jotka eivät halua tai kykene sanoittamaan kokemuksiaan kirjallisesti tai jotka eivät tunnista kokemaansa kiusaamiseksi.

Aineiston analyysi toteutettiin systemaattisesti laadullisen sisällönanalyysin periaatteita noudattaen, ja analyysin vaiheet on kuvattu läpinäkyvästi tutkimusraportissa. Tämä tukee tutkimuksen riippuvuutta ja vahvistettavuutta (Vilka 2005). Tutkijan rooli tulkintojen tekijänä on tunnistettu, ja analyysissa on pyritty säilyttämään yhteys alkuperäiseen aineistoon käyttämällä suoria lainauksia ja kuvaamalla analyysiprosessin etenemistä.

Tutkimuksen tavoitteena ei ollut tilastollinen yleistettävyys, vaan ilmiön syvälinen ymmärtäminen opettajaopiskelijoiden kokemusten kautta. Tästä näkökulmasta tutkimuksen luotettavuus rakentuu sen kyvylle tuottaa uskottavaa, eettisesti kestäväää ja kontekstissaan merkityksellistä tietoa yliopistokiusaamisesta. Samalla tutkimus tuo näkyväksi ilmiön monimutkaisuutta ja tarjoaa lähtökohtia jatkotutkimukselle.

5.4 Analyysimenetelmät

Aineiston analyysi toteutettiin laadullisen sisällönanalyysin menetelmin. Aineiston analyysimenetelmäksi valikoitui sisällönanalyysi, koska sen avulla oli mahdollista tunnistaa opiskelijoiden kirjoitelmissa toistuvia teemoja, ilmiöitä ja merkityksellisiä ilmauksia, joita voitiin edelleen ryhmitellä ja abstrahoida laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tulkita ja analysoida aineistoa siten, että yksittäisistä kokemuksista voidaan abstrahoida laajempia johtopäätöksiä ja muodostaa teoreettisella sekä käsitteellisellä tasolla yleistettäviä kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä (Metsämuuronen 2006, s. 122).

Sisällönanalyysin tavoitteena on tunnistaa aineistosta selkeät pääteemat, jäsentää koodauksen perusteella muodostetut alaluokat ja kuvata, millä tavoin ilmiö ilmenee aineistossa. Lisäksi tarkoituksena on mahdollisuuksien mukaan rakentaa käsitteellinen kokonaisuus, joka selittää tutkittavaa ilmiötä laajemmassa kontekstissa (Sarajärvi & Tuomi 2017). Elo, Kajula, Tohmola ja Kääriäinen (2022) toteavat, että sisällönanalyysi on yksi yleisimmin käytetyistä laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä. Menetelmä mahdollistaa aineiston — tässä tutkielmassa kirjoitelmien — sisältöjen ja merkitysten systemaattisen tarkastelun (Metsämuuronen 2006, 124). Sisällönanalyysin avulla voidaan muun muassa tunnistaa kirjoitelmissa toistuvia teemoja sekä niiden välisiä eroja.

Analyysissa hyödynnettiin induktiivisen eli aineistolähtöisen ja deduktiivisen eli teoriapohjaisen analyysitavan yhdistelmää (Elo ym. 2022). Tutkimuksessa noudatettiin Elo ym. (2022) esittämiä sisällönanalyysin päävaiheita: valmistelua, analysointia ja raportointia. Aineiston käsittely eteni vaiheittain. Ensin koko aineisto luettiin useaan kertaan kokonaiskuvan muodostamiseksi. Tämän jälkeen aineisto pelkistettiin poimimalla tutkimuskysymysten kannalta olennaiset ilmaukset, kuten kuvaukset ulkopuolelle jättämisestä, vähättelystä tai avun puuttumisesta. Seuraavaksi nämä ilmaukset koodattiin niiden merkitysisältöjen perusteella. Esimerkiksi ryhmästä poissulkemista koskevat ilmaukset koodattiin ”sosiaalseksi poissulkemiseksi” ja kokemukset keskusteluissa sivuuttamisesta ”mitätöinniksi”. Koodauksen jälkeen samansisältöiset koodit ryhmiteltiin alaluokiksi, kuten epäsuora kiusaaminen, sosiaalinen hierarkia ja avun hakemisen esteet. Lopuksi aineisto abstrahoitettiin muodostamalla laajempia käsitteellisiä kokonaisuuksia, jotka kuvasivat ilmiötä yleisemmällä tasolla. Näin yksittäisistä kokemuksista edettiin teemoihin, kuten yliopistokiusaamisen rakenteellinen luonne ja tuen riittämättömyys. Deduktiivinen näkökulma näkyi siinä, että analyysissa

hyödynnettiin aiemmasta tutkimuksesta tuttuja käsitteitä, kuten sosiaalista valtaa (Tight 2023) ja mikroaggressioita (Mora ja Saladin 2025), joita verrattiin aineistosta nouseviin havaintoihin.

6. Tulokset

Tulokset on jäsennetty teemoittain laadullisen sisällönanalyysin mukaisesti (Elo ym. 2022). Aluksi muodostettiin useita toisiinsa kytkeytyviä luokkia, jotka kuvaavat opettajaopiskelijoiden yliopistokiusaamiskokemuksia eri näkökulmista. Analyysi eteni yksittäisistä kokemuksista kohti yleisempiä teemoja siten, että alkuperäisilmaisuista tunnistettiin merkityssisällöltään samankaltaisia ilmauksia, jotka koottiin koodeiksi ja edelleen alaluokiksi. Alaluokat ryhmiteltiin yläluokiksi, jotka jäsentävät ilmiötä kokonaisvaltaisesti.

Muodostetut yläluokat kuvaavat (1) yliopistokiusaamisen ilmenemismuotoja, (2) kiusaamiseen osallisia ja ryhmädynamiikkaa, (3) kiusaamisen eskaloitumista ja konteksteja, (4) kiusaamista selittäviä tekijöitä, (5) kiusaamisen vaikutuksia sekä (6) kiusaamiseen liittyvää tukea ja sen puutteita. Tämä luokitus toimii tulosluvun rakenteellisena perustana ja auttaa hahmottamaan, miten yksittäiset kokemukset kytkeytyvät laajempiin, toistuviin ilmiöihin opettajaopiskelijoiden arjessa.

Alkuperäisilmausujen teemat	Koodit	Alaluokat	Yläluokat
Ulkopuolelle jättäminen, sivuuttaminen, selän takana puhuminen	Sosiaalinen poissulkeminen, mitätöinti	Epäsuora kiusaaminen	Kiusaamisen ilmenemismuodot
Ilkeät kommentit, pilkkaaminen, julkinen nöyryyttäminen	Verbaalinen loukkaaminen	Suora kiusaaminen	Kiusaamisen ilmenemismuodot
Kiusaajat vertaisina, opettajan passiivisuus	Sosiaaliset roolit, sivustaseuraajat	Kiusaamiseen osalliset	Kiusaamiseen osalliset
Mikroaggressiot, vähittäinen paheneminen	Normalisoituminen, eskaloituminen	Kiusaamisen eteneminen	Kiusaamisen eskaloituminen
Erilaisuus, alanvalinta, identiteetti	Stereotypiat, hierarkiat	Kiusaamista selittävät tekijät	Kiusaamista selittävät tekijät
Häpeä, vetäytyminen, opintojen hidastuminen	Psyykkiset ja sosiaaliset seuraukset	Kiusaamisen vaikutukset	Kiusaamisen vaikutukset
Avun puute, epäselvät tukireitit	Tuen saavuttamattomuus	Kiusaamisen tuki	Tuen hakeminen ja kehittäminen

Taulukko 1: Sisällönanalyysin luokkien muodostaminen

Tässä luvussa tarkastellaan ensimmäiseksi sitä, millaisina opettajaopiskelijat kuvaavat yliopistokiusaamista ja sen muotoja (6.1). Tämän jälkeen käsitellään kiusaamiseen osallisia ja heidän välisiänsä rooleja sekä opiskelijoiden kokemuksia opiskeluyhteisön valtasuhteista (6.2). Kolmannessa alaluvussa tarkastellaan kiusaamisen mahdollista eskaloitumista ja siihen vaikuttavia mekanismeja (6.3), jonka jälkeen analysoidaan konkreettisia tilanteita ja konteksteja, joissa kiusaamista on esiintynyt (6.4). Seuraavaksi käsitellään kiusaamista selittäviä tekijöitä opiskelijoiden kokemusten perusteella (6.5) sekä opiskelijoiden kokemuksia siitä, miten kiusaaminen on vaikuttanut heihin (6.6). Lopuksi tarkastellaan vielä opettajaopiskelijoiden kokemuksia kiusaamiseen saadusta tuesta, avun hakemisen esteistä ja tuen riittävydestä (6.7) sekä heidän esittämiään näkemyksiä kiusaamisen tuen kehittämisestä yliopistoyhteisössä (6.8).

6.1 Millaista kiusaaminen yliopistossa on

Opettajaopiskelijoiden kokemukset osoittavat, että yliopistokiusaaminen ilmenee moninaisina kiusaamisen muotoina. Sekä suora että epäsuora kiusaaminen olivat aineistossa lähes yhtä yleisiä, mikä viittaa siihen, että yliopistokiusaaminen rakentuu näiden kiusaamismuotojen yhdistelmästä.

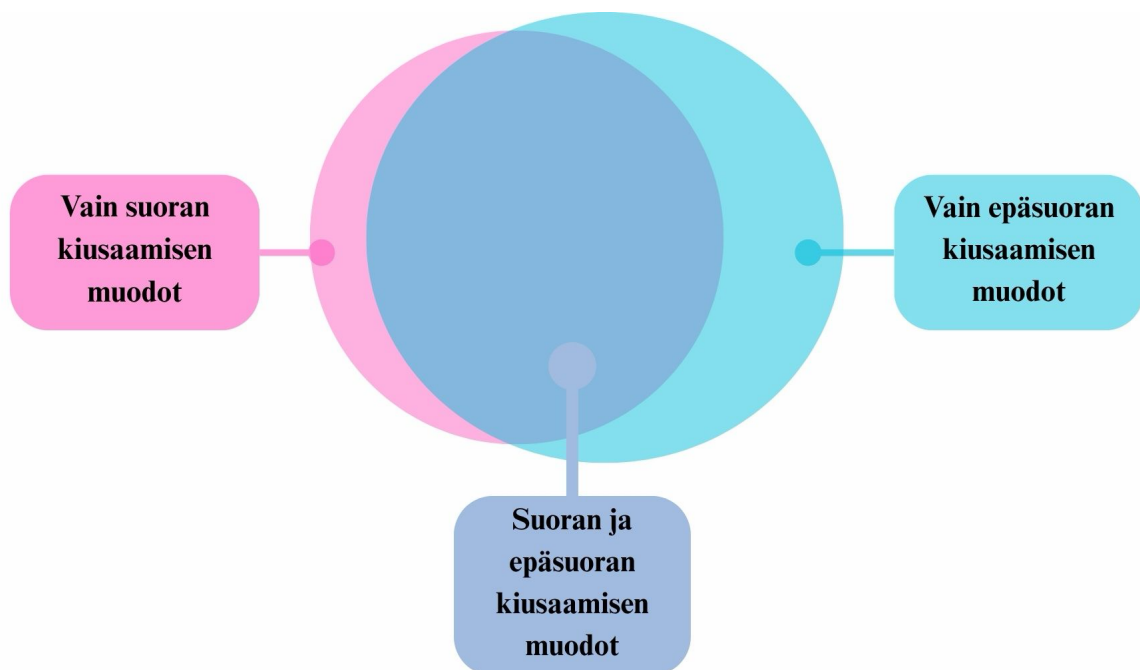
Yliopistossa ilmenevässä epäsuorassa kiusaamisessa korostui erityisesti sosiaalinen eristäminen ja selän takana puhuminen, josta useat opiskelijat raportoivat kokemuksissaan, kuten seuraavassa: *”Suljettu porukasta ulkopuolelle, levitetty valheellisia tietoja sekä puhuttu selän takana ja käännytetty muita vastaan”* (V9). Ryhmätyöt ovat yleisiä opettajan koulutuksessa, ja näissä sosiaalisista tilanteista monet kertoivat kohdanneensa ostrakismia tai epäsuoraa kiusaamista:

”Ryhmätöissä demoilla, minua ei pyydetty mukaan ja minut valittiin aina viimeisenä paritöihin pariksi. Luennoilla jätettiin huomiotta täysin, eikä istuttu viereen... Myöhemmin, minua ei huomioitu lainkaan, ja esimerkiksi keskustellessa käännettiin selkä minuun päin.” (V23)

Epäsuora kiusaaminen ei kuitenkaan rajoittunut opetustilanteisiin, vaan esiintyi myös vapaa-ajalla ja ainejärjestötoiminnassa: *”[kiusaaminen ainejärjestön tapahtumissa] on ollut ulkopuolellemme jättämistä ja sen puollustelua tekosyillä”* (V7). Epäsuoran kiusaamisen muodot ylläpitävät epätasa-arvoista valtasuhdetta kiusattuun, sillä niiden avulla pyritään eristämään kiusattua muusta yhteisöstä.

Suoran kiusaamisen keinoja on myös selvästi nähtävissä opiskelijoiden kokemuksista. Kokemuksista nousseet suoran kiusaamisen keinot olivat: pilkkaaminen, naljailu, ilkeät ja negatiiviset kommentit, vähättely, nöyryyttäminen, toisen työn kohtuuton arvostelu, riidan haastaminen, soimaaminen, tarpeeton epäily ja vainoaminen. Eräs vastaajista kertoi kohtaamastaan suorasta kiusaamisesta, jonka aikana hän sai jatkuvasti ikäviä kommentteja osakseen ja koki julkista nöyryyttämistä kiusaajansa toimesta: *”Erään kerran, kun [kiusaaja] nöyryytti minua toisten opiskelijoiden (10kpl) edessä ohjauskeskustelussa”* (V25). Vaikka suoran kiusaamisen muotoja esiintyi kirjoitelmissa runsaasti, fyysistä kiusaamista, esimerkiksi väkivaltaa, ei raportoitu lainkaan. Aineiston perusteella yliopistossa ilmenevä kiusaaminen on siten luonteeltaan pääasiassa henkistä ja psykologista, mikä heijastaa korkeakoulukontekstille tyypillisiä, sosiaalisiin suhteisiin ja ryhmädynamiikkaan kytkeytyviä vallankäytön muotoja.

Kirjoitelmista voi kuitenkin päätellä, että useimmiten yliopistossa ilmenevä kiusaaminen yhdistelee sekä suoran että epäsuoran kiusaamisen muotoja: *”Kiusaaminen on ilmennyt lähinnä ulkopuolelle jättämisenä ja tylyinä kommentteina”* (V21). Kuvio 1 havainnollistaa kirjoitelmista pääteltäviä tuloksia, miten kiusaamisen eri muodot ilmenevät yliopistossa opettajaopiskelijoiden kokemusten perusteella.

Kuvio: kiusaamisen muotojen ilmeneminen yliopistossa

6.2 Kiusaamiseen osalliset

Enemmistö kiusaamiskokemuksista tapahtui opiskelijoiden kesken, vertaissuhteissa. Useissa vastauksissa kiusaajina kuvattiin saman opintosuunnan opiskelijoita, mutta myös ikäeroihin liittyvät jännitteet nousivat esiin. Eräät vastaajat kertoivat kokeneensa syrjintää nuorempien opiskelijoiden taholta: *“Nuoremmat [saman demoryhmän] opiskelijat ovat suhtautuneet syrjivästi minuun.”* (V2). Tämä viittaa siihen, että kiusaamisen taustalla voi olla ikään perustuva hierarkia, joka näyttäytyy esimerkiksi oletuksina siitä, kuka “kuuluu” opiskelijayhteisöön. Yksi vastaajista reflektoi tätä ilmiötä suoraan: *“Koen myös ikärasismia sekä ikäväkseni todistaa häirintää ympärilläni.”* (V4). Ikäsyrjinnän esiintyminen kertoo siitä, että yliopisto-opiskelijoiden välinen vuorovaikutus ei ole pelkästään asiakeskeistä tai akateemista, vaan siihen liittyy normatiivisia odotuksia opiskelijan taustasta, elämänvaiheesta ja identiteetistä. Erityisesti opettajankoulutuksessa, jossa yksilöt opiskelevat tulevaa kasvatusalan ammattiroolia, tällaiset kokemukset heijastavat ristiriitaa koulutuksen arvojen ja arjen sosiaalisen todellisuuden välillä.

Kiusaaminen näyttäytyi usein myös saman ikähaarukan sisällä tapahtuvana nuorten aikuisten välisenä käyttäytymisenä. Osa vastaajista kertoi kiusaajien olevan eri vuosikurssilla: *“Kiusaajia ovat olleet samaa ainetta opiskelevat, eri vuosikurssilla olevat opiskelijat.”* (V11) Vuosikurssiin perustuva kiusaaminen viittaa opintojen sisäiseen statusrakenteeseen, jossa edenneemmät opiskelijat saattavat asemoitua sosiaalisesti ylemmäksi ja käyttää tätä asemaa vallankäytön välineenä. Toisaalta myös samanikäiset opiskelijat voivat kuulua eri vuosikursseille, jolloin vuosikurssitus ei heijastele biologista ikää vaan oppimisympäristöön rakentunutta hierarkiaa. Tämä ilmentää sitä, että kiusaaminen kiinnittyy ennen kaikkea symbolisiin eroihin, ei välttämättä objektiivisiin tekijöihin.

Vaikka suurin osa kiusaamiskokemuksista sijoittui opiskelijoiden väliseen vuorovaikutukseen, aineistossa esiintyi myös kuvauksia tilanteista, joissa opettajat olivat läsnä. Useimmiten opettajan rooli oli passiivinen sivustaseuraaja, joka ei puuttunut tilanteeseen tai huomionut opiskelijan kokemaa epäasiallista kohtelua. Tällainen passiivisuus näyttäytyi vastaajille kiusaamista mahdollistavana rakenteena ja loi kokemuksen siitä, että kiusaamista ei oteta vakavasti auktoriteettiasemassa olevien toimesta. Joissain tapauksissa opettaja kuvattiin kuitenkin aktiivisena kiusaajana, jolloin kiusaaminen ilmeni opettajan käyttämänä institutionaalisenä valta-asetelmana: *“...yksi opettajista kieltäytyi opettamasta minua, ja kun tulin*

varatulle klinikka-ajalle, hän raivosi minulle ja käski minun opettaa häntä asiassa, jota en ollut tehnyt koskaan aiemmin.” (V17)

Opettajan toiminta on erityisen merkityksellistä, koska opettajalla on institutionaalista ja symbolista valtaa, joka vaikuttaa opiskelijan hyvinvointiin, oppimiseen ja kokemukseen oppilaitoksen oikeudenmukaisuudesta. Siksi tapaukset, joissa opettaja itse osallistuu kiusaamiseen tai hyväksyy opiskelijoiden harjoittaman epäasiallisen käytöksen, ovat vaikutuksiltaan vakavampia. Toisessa vastauksessa opettaja oli mukana kiusaamista vahvistavana sivustavaikuttajana: *“...ohjaava luokanlehtori lähti [kiusaamiseen] mukaan sen sijaan, että olisi puuttunut toisen opiskelijan asiattomaan käytökseen.” (V25)*. Näiden kuvausten perusteella opettajan rooli kiusaamistilanteissa näyttäytyy kaksijakoisena: opettaja voi olla passiivinen mahdollistaja tai aktiivinen kiusaaja. Molemmissa tapauksissa opiskelijan luottamus turvalliseen oppimisympäristöön heikkenee.

Aineiston läpi kulki keskeinen havainto siitä, että kiusaaminen ei tapahdu tyhjiössä. Lähes kaikissa kertomuksissa esiintyi sivustaseuraajia, joiden reaktioilla tai reagoimattomuudella oli merkittävä vaikutus kiusaamisen jatkumiselle. Tämän dynamiikan kuvaa seuraava lainaus: *“Hän saa jatkaa ilkeilyä saamatta mitään vastarintaa takaisin.” (V21)*. Tämä havainnollistaa ilmiötä, jossa hiljaisuus toimii sosiaalisena hyväksyntänä, ja kiusaaminen rakentuu laajemman yhteisön vuorovaikutusnormien varaan. Kiusaaminen ei siis ole pelkkä kahden henkilön välinen konflikti, vaan sosiaalisesti organisoitunut käytäntö, jossa yhteisön toiminta vaikuttaa siihen, mitä pidetään hyväksyttävänä.

6.3 Kiusaamisen eskaloituminen

Useissa vastauksissa korostui hienovarainen mutta jatkuva mitätöinti, kuten yli puhuminen, kommenttien ohittaminen sekä naurahdukset tai merkitsevät katseet. Näitä kokemuksia leimasi erityisesti julkinen piilokiusaaminen, joka on ulospäin vähäpätöisen oloista, mutta koetaan loukkaavana ja syrjivänä. Eräs vastaajista kuvasi tilannetta seuraavasti: *“Keskusteluissa tuntuu kuin ihmiset puhuisivat ylitseni. Sanomiseni ohitetaan nopeasti, joskus naurahduksella tai kummallisella katseella.” (V3)* Tällaiset hienovaraiset, tilanteen tasolla vaikeasti havaittavat teot ovat tyypillisiä mikroaggressioita, jotka rakentavat vähitellen kokemuksen siitä, että kiusatun näkemyksillä ei ole arvoa yhteisössä. Mikroaggressiot ovat ongelmallisia myös siksi, että niihin on vaikea puuttua välittömästi: yksittäinen tilanne saattaa vaikuttaa mitättömältä, mutta

toistuessaan ne muodostavat rakenteen, joka normalisoi kiusaamista ja heikentää kiusatun asemaa ryhmässä.

Eräs vastaaja kuvaili kiusaamisen eskaloitumista puuttumattomuuden seurauksena: *“Ensin se alkoi kärkeivistä kommenteista tunteihin liittyen ja harjoittelun aikana. Se eteni avoimen vihamieliseksi ja nöyryyttäväksi.”* (V25). Hänen kokemuksessaan kiusaaminen siirtyy hienovaraisista vihjeistä kohti avointa loukkaamista. Aineisto osoittaa, että kiusaamisen koetaan eskaloituvan erityisesti silloin, kun sen varhaiseen vaiheeseen ei puututa — tai kun ryhmän normit sallivat vähättelevän käytöksen. Kiusaaja oppii nopeasti, ettei hänen toiminnallaan ole seurauksia, mikä normalisoi kiusaamista ja madaltaa kynnystä jatkaa toimintaa.

Kaikki kiusaaminen ei kuitenkaan kehity systemaattiseksi. Osa vastaajista kuvasi yksittäisiä ja satunnaisia tilanteita, jotka eivät jatkuneet esimerkiksi opintojen tai ympäristön muuttuessa: *“Kiusaaminen on ollut satunnaista, sillä en ole tavannut näitä opiskelijoita kuin niissä tilanteissa, joissa he ovat käyttäytyneet epäasiallisesti.”* (V11). Tämä kertoo, että kiusaamisen esiintyminen on sidoksissa sosiaaliin ja ajallisiin konteksteihin. Kun vuorovaikutus vähenee tai ryhmäkokoontimet muuttuvat, kiusaaminen ei välttämättä pääse jatkumaan. Toisaalta se myös osoittaa, että kiusaaminen ei aina edellytä pitkäjänteistä prosessia. Myös yksittäiset tilanteet voivat silti olla opiskelijalle merkityksellisiä ja kuormittavia.

6.4 Kiusaamistilanteet

Kiusaamiskokemuksissa korostuivat erityisesti opiskeluun liittyvät käytännön harjoittelutilanteet, kuten demot, joissa opiskelijat harjoittelevat oppimaansa ryhmätyöskentelyn ja käytännön opetustilanteiden kautta. Demot muodostavat opiskelijoille näkyvän ja vuorovaikutteisen ympäristön, jossa oma osaaminen tulee arvioiduksi sekä opettajan että vertaisten toimesta. Tämän vuoksi ne voivat luoda voimakasta sosiaalista painetta ja altistaa kiusaamistilanteille, erityisesti silloin, kun ryhmädynamiikka on valmiiksi epätasapainoinen:

“Hiljaisempaa opiskelijakaveria on pilkattu ja epäilty, menty tarkoituksella seuraamaan esimerkiksi havainnointitunnille tms. Erilaisesta opetustyylistä johtuen hänestä on puhuttu pahaa.” (V24)

Tämä osoittaa, että kiusaaminen voi kohdistua nimenomaan opettajuuden harjoitteluun, joka on opettajankoulutuksessa identiteetin rakentumisen kannalta erityisen herkkä alue. Kiusattu

joutuu tällöin negatiivisen tarkastelun kohteeksi ei ainoastaan sosiaalisesti, vaan myös ammatillisesti, mikä lisää tilanteen kuormittavuutta.

Useat vastaajat kuvasivat, että kiusaaminen ja sosiaalinen poissulkeminen kohdistuivat nimenomaan ryhmätyötilanteisiin, joissa ryhmät joko arvottiin tai opiskelijat muodostivat ne itse. Ryhmävalintaan liittyvä ulossulkeminen koettiin konkreettiseksi ja näkyväksi kiusaamisen muodoksi. *“Kun ulkopuolelle jättäminen tapahtuu räikeästi demoilla ryhmävalinnoissa ym., ei se enää pelkästään ole kokijasta kiinni.” (V18).* Vastaajien kuvauksissa ryhmätyötilanteet sisälsivät paljon implisiittistä vallankäyttöä, kuten toisten ohittamista, yhteistyöstä kieltäytymistä ja työtehtävien epäreilua jakamista. Persoonallisuuksien tai työskentelytapojen erot voivat lisäksi laukaista jännitteitä, mikä ilmenee vähättelynä, aggressiivisena sävynä tai haluttomuutena toimia yhteisten tavoitteiden eteen. Yksi vastaajista kuvasi kokemuksiaan tällaisesta kohtelusta:

“Toiset opiskelijat ovat ryhmätöitä tehdessä vastanneet Teamsissä alentavana sävyyn... Kommentit ovat olleet hyvän maun ylittäviä ja jopa vihamielisiä... Joskus toiset ovat myös kieltäytyneet tekemästä yhteistyötä tai esittelemästä ryhmätyötä yhdessä kanssani.” (V11)

Vaikka suuri osa kiusaamisesta sijoittui opetustilanteisiin, merkittävä osa vastaajista kertoi kiusaamisen tapahtuneen myös opetuksen ulkopuolisissa ympäristöissä, kuten ainejärjestöjen tapahtumissa: *“Kiusaamista on tapahtunut lähinnä vapaa-ajalla ainejärjestön tapahtumissa” (V20).* Ainejärjestötoiminta on keskeinen osa suomalaista yliopistokulttuuria, ja sen sosiaalinen luonne voi korostaa ryhmien sisäistä hierarkiaa ja ulossulkemisen mekanismeja. Ryhmäytyminen ja “heimoutuminen” voivat synnyttää tilanteita, joissa tietyt opiskelijat jäävät sosiaalisten verkostojen ulkopuolelle, mikä lisää heidän haavoittuvuuttaan: *“Kaveriporukassa minua ja toista henkilöä alettiin sulkea ulkopuolelle, muut eivät vastanneet tervehdyksiin tai ottaneet mukaan keskusteluihin.” (V13).* Kiusaaminen opiskeluyhteisössä ei siis rajoitu akateemisiin konteksteihin, vaan se läpäisee myös vapaa-ajan sosiaaliset suhteet. Näissä tilanteissa kiusaaminen voi näyttäytyä osana ryhmän normatiivista käyttäytymistä, mikä tekee siihen puuttumisesta entistä vaikeampaa.

Osalla vastaajista kiusaaminen ei jäänyt yksittäisiin tilanteisiin tai fyysisiin konteksteihin, vaan jatkui alkuperäisen ympäristön ulkopuolella ja muuntui järjestelmällisemmäksi. Tämä näkyi esimerkiksi perättömien huhujen levittämisenä: *“Myöhemmin kiusaajani on levittänyt minusta perättömiä huhuja ja puhunut paha.” (V25).* Myös nettikiusaaminen esiintyi useissa

kokemuksissa nimenomaan jälkikäteen aktiivisen kiusaamistilanteen tai -ympäristön päätyttyä. Anonyymi sosiaalisen median alusta ”Jodel” oli yksi kiusaamisreitti, jonka avulla toimintaa jatkettiin epäsuorasti levittelemällä juoruja tai keksittyjä tarinoita kiusatuista henkilöistä. Vaikka alusta on anonyymi, kiusatuilla oli usein selkeä käsitys siitä, kuka julkaisut oli lähettänyt: ”[kiusaajat] jakoivat Jodelissa valheellisia tietoja ja keksivät perättömiä asioita aiheuttaen mainehaittaa” (V9). Anonymiteetti voi antaa kiusaajalle tunteen suojasta ja rankaisemattomuudesta, mikä madaltaa kynnystä jatkaa negatiivista käyttäytymistä. Samalla se vaikeuttaa kiusatun mahdollisuuksia puolustautua, sillä tietoa tekijöiden henkilöllisyydestä ei ole saatavilla. Tämä korostaa verkossa tapahtuvan kiusaamisen vallankäytöllistä luonnetta ja sen vaikutuksia opiskelijan turvallisuuden tunteeseen.

6.5 Kiusaamista selittävät tekijät

Kiusaamiselle ei ole koskaan moraalisesti hyväksyttäviä perusteita, mutta sen taustalla vaikuttavat tekijät voivat olla moninaisia. Kirjoitelmien perusteella erilaisuus nousi yhdeksi keskeiseksi kiusaamista selittäväksi tekijäksi. Eräs vastaaja esimerkiksi kuvasi, kuinka hänen käyttämäänsä murretta käytettiin toistuvasti pilkan kohteena: *“Kiusaamista on ollut sellaisessa tilanteessa, jossa olen sanonut jonkun ‘erikoisen’ murren, jota sitten on alettu kiusaamismielessä hokemaan.”* (V5)

Erilaisuuden korostuminen luo selkeän rajan kiusatun ja kiusaajien välille, mikä tekee siitä kiusaajille helposti hyödynnettävän kohteen. Erilaisuus voi olla kiusatulle täysin tilanteeseen liittymätön, satunnainen piirre tai syvälle identiteettiin kytkeytyvä ominaisuus, kuten taustaan, sukupuoleen tai seksuaalisuuteen liittyvät tekijät. Keskittymällä näihin piirteisiin kiusaaja voi kohdistaa huomion johonkin, mihin kiusattu ei voi vaikuttaa, mikä lisää kiusaamisen epäreilua ja henkilökohtaisuutta.

Esimerkiksi eräs vastaaja kuvasi toistuvia kokemuksiaan, joissa hänen taustapiirteitään esitettiin johdonmukaisesti negatiivisessa valossa: *“[väestöryhmä], johon satun kuulumaan, esitetään poikkeuksetta jollain tapaa negatiivisessa yhteydessä.”* (V8) Tällainen taustapiirteisiin kohdistuva huomiointi heijastelee stereotypioihin ja ennakkoluuloihin perustuvaa ajattelua, jossa yksilöä ei arvioida hänen tekojensa tai ominaisuuksiensa perusteella, vaan hänestä tehdään oletuksia ryhmäjäsenyyden perusteella.

Muutammat opiskelijat kuvasivat myös -kiusaamistilanteita, joissa pilkkaaminen tai väheksyntä kohdistui heidän opettajakoulutuksensa alaan. Näissä tapauksissa kiusaajana toimivat aina luokanopettajaopiskelijat ja kiusan kohteena olivat joko aineen- tai varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoita. Aineistossa esiin nousi kokemuksia, joissa opiskelijan opintosuunnan valintaa vähäteltiin tai pidettiin vähemmän arvostettuna:

”Aloittaessani yliopisto-opinnot varhaiskasvatuksen kandidaatin opinto-ohjelmassa, luokanopettajaopiskelijat vähätelivät alanvalintaani. Heidän mielestään varhaiskasvatuksen opettaja ei ollut oikea yliopistotutkinto, koska opettajan pätevyyden saa jo kandidaatin tutkinnosta.” (V6)

Vastausten perusteella luokanopettajaopiskelijoiden vähättelevä suhtautuminen muihin opettajankoulutuksen aloihin voi heijastaa opettajankoulutuksen sisäisiä hierarkioita ja oletuksia eri opettajaryhmien arvostuksesta. Vaikka aineenopettaja- ja varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat valmistuvat yhtä lailla kelpoisiksi opettajiksi, heidän pätevyyttään ei välttämättä tunnusteta tasavertaisena luokanopettajaopiskelijoiden näkökulmasta. Tällaiset asenteet voivat muodostaa perustan syrjivälle ryhmädynamiikalle, jossa ei-luokanopettajaopiskelijat asetetaan heikompaan valta-asetelmaan ja voivat näin altistuvat kiusaamiselle opettajankoulutuksen sisäisessä hierarkiassa.

Aineiston perusteella erilaisuuteen tarttuminen oli kyse murteesta, alanvalinnasta tai syvemmistä identiteettiin liittyvistä tekijöistä, näyttäytyy keskeisenä kiusaamisen mekanismina, joka rakentaa sosiaalista etäisyyttä ja tuottaa hierarkkisia valtasuhteita opiskeluyhteisössä. Erilaisuutta hyödynnetään tällöin keinona erotella “me” ja “he”, mikä mahdollistaa kiusaamisen oikeuttamisen ja ylläpitää ryhmän sisäistä normatiivista järjestystä.

6.6 Kiusaamisen vaikutukset

Moniin kiusaamiskokemuksiin liittyi itsesyytöstä, epävarmuutta ja omien tunteiden vähättelyä. Vastaajat pohtivat, olivatko he tulkinneet tilanteita väärin tai ansaitsivatko he kohtelun jollain tavalla. Tällainen sisäistetty epävarmuus on tyypillinen seuraus henkisestä kiusaamisesta ja mikroaggressioista, joissa viesti annetaan epäsuorasti ja toistuvasti. Aineistossa tämä näkyi selvästi: *“En tiedä ovatko kokemukseni kiusaamista, ehkä olen vain käsittänyt väärin, tai jopa ansainnut tämän.” (V3)*. Kiusaaminen horjuttaa helposti kiusatun kokemusta omasta arvosta ja luotettavuudesta oman kokemuksen tulkitsijana. Sisäistetty syyllisyys syntyy erityisesti silloin,

kun kiusaaminen tapahtuu sosiaalisessa ympäristössä, jossa kukaan ei sano suoraan, mitä tapahtuu, mutta merkitykset välittyvät eleiden, hiljaisuuden ja ulossulkemisen kautta.

Uuteen paikkakuntaan muuttaminen ja opiskeluyhteisön ulkopuolelta puuttuvat sosiaaliset verkostot voivat lisätä haavoittuvuutta ja altistaa kiusaamiselle. Monien vastaajien kokemuksissa kiusaaminen kohdistui nimenomaan opintojen alkuvaiheeseen, jolloin sosiaaliset verkostot ovat vielä rakentumatta ja oma asema ryhmässä epävarma: *“Kiusaaminen alkoi tietääkseni tammikuun orientoivassa harjoittelussa. En tietääkseni ollut koskaan ennen harjoittelua edes puhunut kiusaajalleni.”* (V25). Tällaisessa tilanteessa jokainen vuorovaikutus voi tuntua erityisen merkitykselliseltä, ja kielteinen vastaanotto voi nopeasti johtaa vetäytymiseen. Eräs vastaaja kuvasi, kuinka epäsosiaalinen ilmapiiri johti irtautumiseen omasta opiskeluryhmästä: *“Jättäydyin pois nopeasti oman demoryhmäni illanvietoista ja ystäväystyyn toisten kanssa muuta kautta.”* (V23.) Vetäytyminen on yksi tavallisimmista reaktioista sosiaaliseen kiusaamiseen. Se toimii selviytymisstrategiana, mutta samalla se voi vahvistaa kiusatun ulkopuolisuuden kokemusta, mikä voi edelleen heikentää kiinnittymistä opiskeluympäristöön.

Kiusaamisella oli monissa vastauksissa myös kauaskantoisempia emotionaalisia ja akateemisia seurauksia. Opiskelijat kuvasivat jatkuvaa jännitystä, pelkoa ja ennakkointia tilanteissa, joissa he eivät tieneet, kuka on ryhmässä tai millainen vastaanotto on luvassa. Tämä näkyi myös opiskelumotivaation laskuna ja opintojen etenemisen hidastumisena:

“On todella inhottavaa opiskella, kun tietää että yliopistolle tullessa aina saa pelätä, että tuleeeko jokin ryhmätyö... Minun opintoni ovat hieman myöhästyneet, koska koen etten halua tehdä luokkani kanssa samaan aikaan kursseja.” (V16)

Tällainen jatkuva jännitys heijastelee turvattomuuden tunnetta, joka heikentää oppimista ja henkistä hyvinvointia. Vaikka opiskelijat eivät raportoineet laajalti mielenterveyden ongelmista, yksi vastaaja kertoi kiusaamisen pahentaneen olemassa olevia oireita: *“Kärsin mielenterveyden ongelmista ja joskus ne saavat minut oireilemaan tic-liikkein... Huomaan vertaisteni sitten toistavan manerejani toisilleen ‘minun huomaamattani’.”* (V1). Vastaajan kokemus osoittaa, että kiusaaminen ei ainoastaan pahenna olemassa olevia haasteita, vaan voi myös altistaa ne pilkalle, mikä syventää kiusaamisen henkisiä ja sosiaalisia haittoja.

Kiusaamisella voi siis kirjoitelmien mukaan olla vakavia ja mahdollisesti kauaskantoisia hyvinvointia uhkaavia seurauksia. Kiusaamisen seuraukset voivat johtaa psykologisiin ja

emotionaalisiin reaktioihin, kuten syyllisyyden tunteet, häpeä ja epävarmuus. Opiskelijoiden kokemuksissa myös sosiaaliset seuraukset olivat vahvasti nähtävissä vetäytymisenä, yksinäisyyden tuntemisena ja ryhmään kiinnittymisen haasteina. Akateemiset vaikutukset olivat myös läsnä joissain kirjoitelmissa, sillä osa opiskelijoista raportoi opintojen viivästyisestä sekä opiskelumotivaation heikentymisestä. Kiusaamisella oli vaikutusta myös kiusattujen identiteettiin ja ammatillisen minäkäsityksen horjumiseen. Viimeisenä opiskelijoiden kertomuksen perusteella kiusaamisen voitiin sanoa olevan yhteydessä kiusattujen mielenterveyteen. Jatkuva sosiaalinen häirintä herätti kiusatuissa ahdistuneisuutta stressiä ja oirehdinnan pahenemista. Kiusaamisen vaikutukset eivät siis rajoitu yksittäisiin tilanteisiin tai ohimeneviin tuntemuksiin, vaan ne voivat heijastua opiskelijan kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja voivat vaikuttaa pitkään opintojen jälkeenkin.

6.7 Tuen hakeminen yliopistokiusaamiseen

Toinen tutkimuskysymys kartoitti sitä, millaista tukea kiusaamista kokeneet opettajaopiskelijat ovat saaneet tai heidän olisi ollut mahdollista saada sekä millaiseksi he tämän tuen ovat kokeneet. Vastauksista nousi esiin myös opiskelijoiden omia parannusehdotuksia siitä, millaista tukea he toivoisivat kiusaamistilanteisiin tulevaisuudessa.

Eräs vastaajista kiteytti monien kokemuksen avunhakemisen vaikeudesta seuraavasti: *”Kiusaamistilanteisiin avun hakeminen vaatii paljon rohkeutta eikä sitä yleensä kiusatulla ole.” (VI)*. Lähes kaikki vastaajat kuvasivat tuen hakemisen olevan emotionaalisesti hyvin kuormittavaa. Opiskelijoiden mukaan avun hakeminen edellyttää kiusatulta monikerroksisten esteiden ylittämistä. Näihin esteisiin liittyy sekä sisäisiä psykologisia tekijöitä — kuten häpeää ja pelkoa siitä, että tilanne pahenee — että ulkoisia, rakenteellisia tekijöitä, kuten epäselviä toimintamalleja ja auktoriteettien epävarmuutta siitä, miten toimia kiusaamistilanteissa.

Aikuisena kohtaamaan kiusaamiseen liittyy monien mielestä paljon häpeää, mikä nostaa kynnystä tuoda esille ilmiötä ja tilanteita:

”En hakenut apua. Häpeä että ”aikuisena” kiusataan oli sen verran kova. Vaikuttanut kavereiden saantiin yliopistossa ja ylipäättään kokemukseen. [Yhteisöllisyys] ollut aika kaukana omasta elämästä.” (VI8)

Häpeä lamautti tuen hakemista ja heijastui vastaajien sosiaalisiin suhteisiin sekä kokemukseen kuulumisesta yliopistoyhteisöön. Häpeän lisäksi opiskelijat kuvasivat pelkoa siitä, että kiusaamisesta kertominen johtaisi tilanteen pahenemiseen tai lisäisi sosiaalista haittaa.

Kokemus tuen tehottomuudesta sekä epäluottamus instituutioiden tukirakenteisiin vaikeuttavat opiskelijoiden hakeutumista tuen piiriin. Epäluottamus on vastaajien mukaan syntynyt kokemuksista, jotka liittyvät opettajien, ohjaajien ja palvelujärjestelmän passiivisuuteen. Opiskelijoiden kokemuksista tulee vahvasti esille se, kuinka kiusaamiseen ei systemaattisesti puututa, ja jos tukea päätyy hakemaan tukikeinot eivät ole riittäviä. Eräs vastaajista kertoi kokemuksistaan näin: *”Asiasta keskusteltiin luokanopettajan eli ohjaajan kanssa, mutta asia ei edennyt minnekään.” (V4)*. Epäluottamus ja turvattomuuden tunne kiusaamisen avun pyytämisessä voivat johtua epä johdonmukaisista ja epäselvistä tai kokonaan olemattomista käytänteistä kiusaamiseen liittyen. Erään vastaajan kokemus havainnollistaa yllättävän hyvin, miten kiusatun huoli saatetaan ohjata palveluketjuun, joka ei lopulta kannu: *”Hän oli ymmärtäväinen, mutta asia ei kuulemma ollut opintoihin liittyvä, joten hän ohjasi minut soittamaan YTHS:ään, mitä en lopulta koskaan tehnyt.” (V3)*

Tällaiset kokemukset kertovat tuen sirpaleisuudesta ja epäselvistä rooleista. Ei ole yksiselitteistä tahoja, joka ottaisi vastuun kiusaamistapauksista. Kiusattu joutuu itse navigoimaan järjestelmässä ja arvioimaan, kenelle kertoa, mikä pahimmillaan johtaa siihen, ettei apua haeta lainkaan. Tämä ei ole vain yksittäisten toimijoiden ongelma, vaan osoitus siitä, että kiusaamisen vastaiset käytänteet ovat institutionaalisesti vajavaisia:

”Ei yliopistolla sitä tueta tai siinä auteta. Se on itse selvittävä ja toivottava että saa tarpeelliset tehtyä ja pääsee pois yliopistomaailmasta... Opettajatkin näkee että istun aina yksin ja teen kaiken yksin muttei ketään kiinnosta paskaakaan. On se ”turvallisen tilan periaate” täyttä sanahelinää minun mielestä.” (V16)

Myös tietämättömyys jo olemassa olevista tukikeinoista hankaloittaa merkittävästi avun hakemista. Useiden vastaajien mukaan he eivät tiedäneet, kenen puoleen kääntyä, millaisia toimintamalleja kiusaamistilanteisiin oli tarjolla tai millä tavoin kiusaamiseen olisi ylipäättään mahdollista puuttua. Tämä kertoo siitä, että yliopistoilta puuttuu selkeä, yhteisesti tunnettu ja näkyvästi esillä oleva linja kiusaamisen vastaisesta toiminnasta. Kun toimintatavat ovat epäselviä tai näkymättömiä, opiskelijat eivät pysty arvioimaan, mitä apua heidän olisi mahdollista saada tai miten prosessi etenisi: *”Kiusaamiseen on varmaankin jotenkin yritetty*

puuttua.” (V17). Tällainen rakenteellinen epävarmuus heikentää tuen saavutettavuutta ja lisää kiusatun kokemaa yksinäisyyttä. Kun kiusaamiseen puuttuminen ei näy konkreettisesti, syntyy vaikutelma siitä, että mahdolliset toimenpiteet ovat joko satunnaisia, huomaamattomia tai symbolisia. Tällainen “näkyvätön puuttuminen” ei vahvista turvallisuuden tunnetta, vaan pikemminkin tuottaa kokemuksen siitä, että kiusaaminen on yhteisössä hyväksyttyä tai ainakin siedettävää.

Opiskelijoiden kokemusten mukaan avun hakemista vaikeuttaa myös se, että kiusaajalla on sosiaalisesti vahvempi asema. Erityisen haavoittuvia tilanteita syntyy, kun kiusaajana toimii tuutori tai opettaja: *“En koe, että meillä kiusatuilla on mahdollisuutta kertoa asiasta, sillä monet eivät uskoisi, että tämä kaikkien rakastama tuutori olisi ilkeä tietyille henkilöille.”* (V21) Tällöin avun hakeminen edellyttää paitsi kiusaamistilanteen kertomista, myös koko yhteisön normien kyseenalaistamista. Hierarkiat toimivat tuen ”portinvartijoina”: jos kiusatulla ei ole sosiaalista pääomaa, hänen kertomustaan ei välttämättä oteta todesta. Tällainen dynamiikka luo kokemuksen sosiaalisesta turvattomuudesta ja vahvistaa kiusatun käsitystä siitä, ettei apua ole saatavilla.

Monet opiskelijat myös kritisoivat voimakkaasti yliopiston sosiaalista kulttuuria, joka heidän mukaansa sallii kiusaamisen jatkumisen, vaikka ilmiön ongelmallisuus tunnustetaan puheissa. Eräs vastaajista kiteytti tämän ristiriidan seuraavasti: *“Yleisellä tasolla ainejärjestössä puhutaan korkeakoulukiusaamisesta... mutta kun olisi oikea tilanne, jossa siihen pitäisi puuttua, sitä katsotaan läpi sormien.”* (V25). Aineistosta välittyy vahvasti kokemus siitä, että puhumattomuus on keskeinen kiusaamista ylläpitävä tekijä. Kiusaamisesta puhutaan kyllä teoriassa — esimerkiksi opetustilanteissa — mutta ei käytännön tasolla. Oppilaitosten ja ainejärjestöjen julkiset periaatteet eivät realisoidu konkreettisina tekoina.

Opiskelijoiden kokemuksista tulee esille myös varsin olennainen ja hämmentävä havainto siitä, kuinka nämä opiskelijat ovat itse tulevia opettajia, joiden tulevaan työhön kuuluu olennaisesti tasa-arvon edistäminen ja häirintään/syrjintään puuttuminen. Yksi vastaajista kiteytti monien kokemukset tästä:

”Mielestäni on ihan älytöntä että [opettajakoulutuslaitoksessa] oppilaana saa jatkaa oppilas vaikka hänen käytöksensä on todella huonoa, kommentit toisille oppilaille ala-arvoisia ja todella loukkaavia.

Mielestäni tällaisia ominaisuuksia omaavia opettajia ei tarvita työmaailmaan. Miten he voivat kasvattaa hyväkäytöksisiä nuoria, jos eivät itse osaa käyttäytyä.” (V4)

Tämä havainto syventää analyysia osoittamalla, että kiusaamiseen puuttumattomuus ei ole vain yksilötason ongelma vaan osa laajempaa käsitystä siitä, millaista opettajuutta yliopisto käytännössä tuottaa.

Vaikka suurin osa kokemuksista oli kielteisiä, muutama vastaaja kuvasi myös toimivaa tai toiveikkuutta herättävää tukea. Esimerkiksi yksi vastaajista kertoi tutorien tuovan esiin yhdenvertaisuutta, ja toinen kuvasi ystävien puuttuneen kiusaamiseen. Nämä kertomukset ovat kuitenkin marginaalisia suhteessa yleiseen kokemukseen tuen riittämättömyydestä. Kaiken kaikkiaan aineisto osoittaa, että kiusaamisen tuki yliopistossa on sekä emotionaalisesti että rakenteellisesti riittämätöntä. Avun hakeminen on monille raskas ja usein epäonnistuva prosessi, jota hankaloittavat häpeä, epäluottamus, hierarkiat, epäselvät toimintamallit ja yhteisön sisäinen puhumattomuus. Näistä syistä kiusaaminen jää usein yksilön ratkaistavaksi huolimatta siitä, että se vaikuttaa laaja-alaisesti opiskelijoiden hyvinvointiin, sosiaalisiin suhteisiin ja opintojen etenemiseen.

6.8 Opiskelijoiden näkemykset kiusaamisen tuen kehittämisestä

Opettajaopiskelijoiden kokemuksista nousee esiin selkeä ja toistuva tarve kiusaamisen vastaisille lisätoimille. Tämänhetkinen apu ja tuki koetaan laajalti sekä saavuttamattomaksi että riittämättömäksi. Kirjoitelmissa esitetyt parannusehdotukset liittyvät sekä kiusaamisen ennaltaehkäisyyn että jo tapahtuneen kiusaamisen jälkeiseen tukeen. Keskeiseksi haasteeksi opiskelijat nostavat kiusaamisesta puhumattomuuden kulttuurin, joka vaikeuttaa avun hakemista ja ylläpitää kiusaamisen normalisoitumista. Yksi vastaajista tiivistä puhumattomuuden vaikutuksia seuraavasti: *“Kiusaamisesta ei puhuta tarpeeksi ja olen huomannut myös vähättelyä siten, että sanotaan ettei kaikkien kaveri tarvitse olla.” (V23)*

Kun kiusaaminen nähdään “normaalina” osana opiskelijayhteisön sosiaalista dynamiikkaa, sitä on vaikea tunnistaa ongelmaksi. Tämä luo tilanteen, jossa kiusatun kokemusta helposti vähätellään, ja samalla yhteisö jää ilman tarvittavaa tilanneherkkyyttä puuttua kiusaamiseen. Useat opiskelijat esittivät, että kiusaamisesta tulisi tehdä näkyvästi tuomittavaa, jotta yhteisö olisi paremmin varustautunut tukemaan kiusattua ja madaltamaan kynnystä hakea apua. Tämä korostui erityisesti opetuslalla: *“Varsinkin opealoilla kiusaamista on paljon ja siitä tulisi puhua huomattavasti enemmän.” (V9)*

Myös epäsuora kiusaaminen ja erityisesti sosiaalinen ulossulkeminen, nähtiin asiana, jota tulisi käsitellä aiempaa näkyvämmiin: *“Ehkä vielä voisi selkeämmin korostaa sitä, että ulkopuolelle jättäminen on myös kiusaamista.”* (V21). Opiskelijoiden mukaan kiusaamisen muotoa ei tulisi käyttää perusteena sille, kuinka vakavasti asia otetaan. Opiskelijoiden kokemuksissa epäsuora kiusaaminen on yhtä vahingollista kuin suora kiusaaminen. Se rakentaa hierarkioita, tuottaa ulkopuolisuuden tunnetta ja murentaa yhteisön turvallisuutta sekä aiheuttaa yksilölle henkilökohtaista haittaa.

Useat opiskelijat nostivat esiin myös ehdotuksia kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi. Heidän mukaansa erityisesti opettajankoulutuksessa olisi välttämätöntä luoda selkeä nollatoleranssi kiusaamiseen, koska opettajilla on ammatillinen vastuu puuttua kiusaamiseen myös omassa työssään. Tämän vuoksi kiusaamisen salliminen koulutuksen aikana koettiin vakavana ristiriitana: *“Olisi hyvä, jos olisi mahdollista tunnistaa ja karsia kiusaajat pois joukosta, sillä pelottavaa ajatella, että kiusaajista tulee opettajia lapsille, jotka ottavat esimerkkiä aikuisista.”* (V13).

Nollatoleranssia tukevat ajatukset näkyivät myös konkreettisina toimenpide-ehdotuksina. Eräs vastaajista esitti, että kiusaamiseen tulisi puuttua asteittain kovenevin sanktioin: *“Paras tuki olisi suoraan varoitus toiminnasta ja lopulta erotus yliopistosta, jos käytökseen ei tule selkeää muutosta.”* (V4). Vaikka tällaiset ehdotukset ovat tiukkoja, ne heijastavat opiskelijoiden kokemusta siitä, ettei kiusaamista tällä hetkellä oteta vakavasti ja että puuttumattomuus normalisoi haitallista käyttäytymistä. Nämä toiveet liittyvät pitkälti kiusaamisen ehkäisyyn, mutta vastaajat nostivat esiin myös tarpeen selkeämmille tukirakenteille ja palvelureiteille silloin, kun kiusaamista on jo tapahtunut. Palvelujärjestelmän pirstaleisuus ja epäselvät toimintamallit nousivat esiin keskeisinä esteinä avun saamiselle: *“Mielestäni yliopiston puolesta pitäisi olla tarkemmat ohjeet ja tukireitit.”* (V11). Tämän perusteella kiusaamisen vastainen työ vaatii systemaattista, yhteisötason muutosta, jossa vastuut ja toimintatavat määritellään selkeästi.

7. Pohdinta

Tässä tutkielmassa pyrittiin selvittämään, millaisia kiusaamiskokemuksia yliopistossa opettajaopiskelijoilla on ja millaista tukea he ovat tähän saaneet. Tutkimus toteutettiin kirjoitelmakutsujen ja näistä muodostuneen aineiston pohjalta. Tutkimuksen keskeisimmäksi tulokseksi nousi, kuinka yliopistokiusaamisessa esiintyy sekä suoraa että epäsuoraa kiusaamista. Fyysistä suoraa kiusaamista kuten väkivaltaa, ei opiskelijoiden kokemuksissa mainittu lainkaan. Sen sijaan opiskelijoiden kokemuksista nousi esiin, kuinka opetustilanteet ja ainejärjestön tapahtumat voivat luoda sosiaalisen ympäristön, jossa kiusaamista voi ilmetä. Kaikki kiusaamista kokeneet opettajaopiskelijat kokivat kiusaamisen vaikuttaneen heihin joko psyykkisesti tai sosiaalisesti. Tulokset osoittivat, että opettajaopiskelijoiden kiusaamiskokemukset olivat vahvasti sidoksissa sosiaalisiin hierarkioihin, puhumattomuuden kulttuuriin ja rakenteellisiin puutteisiin yliopiston tukijärjestelmissä. Lisäksi yksi tutkimuksen kannalta merkittävimmistä havainnoista oli tuen saavutettavuus ja riittämättömyys, johon opettajaopiskelijat vahvasti ilmaisivat kaipaavansa muutosta.

Tämän tutkimuksen keskeiset tulokset yhdistyvät selkeästi seuraaviin teoreettisessa viitekehyksessäkin esitettyihin teemoihin: yliopistokiusaamisen rakenteellinen luonne, mikroaggressiot ja hienovarainen kiusaaminen, bystander effect ja hiljainen hyväksyntä, identiteettiin perustuva syrjintä sekä opettajakoulutusten sisäiset hierarkiat. Tulokset vahvistavat tutkielman teoreettista viitekehyksessä esiteltyä ajatusta siitä, että yliopistossa tapahtuva kiusaaminen on yhdistelmä kiusaamisen eri muotoja. Yliopisto on oppilaitos, jossa suurin osa opiskelijoista ovat vasta nuoria aikuisia, mikä liittyy perinteiseen koulukiusaamiseen. Kuten koulukiusaamisessa myös yliopistokiusaamisessa kiusaamistilanteet voivat sijoittua sosiaalisiin opetustilanteisiin, hierarkioihin ja kuppikuntiin. Vertaisryhmälähtöinen syrjintä jonkin tietyn erilaisuuden piirteen vuoksi on nähtävissä myös yliopistossa, vaikka opiskelijat olisivatkin iältään aikuisia.

Brion-Meisels ym. (2024) mukaan koulukiusaamisessa voi ilmetä niin verbaalista, sosiaalista, digitaalista kuin fyysistäkin kiusaamista. Näistä heidän mainitsemistaan neljästä olennaisesta koulukiusaamisen muodosta fyysistä kiusaamista, kuten väkivaltaa, ei opiskelijoiden kokemuksista noussut ilmi. Tämä osittain murentaa ajatusta siitä, että yliopistokiusaaminen yhdistelee suoraa ja perinteistä koulukiusaamista sekä epäsuoraa ja aikuisten välistä työpaikkakiusaamista. Tämä tulkinta saa kuitenkin myös osittain vahvistusta

opettajaopiskelijoiden kokemuksista, sillä havaittavissa oli piirteitä molemmista ilmiöistä. Lappalainen ym. (2011) painottavatkin sitä, ettei kiusaamiseen suhtautumisessa tai puuttumisessa tulisi liikaa keskittyä kiusaamisen eri muotoihin. Yliopistokiusaamista tulisi tutkia myös aivan omana uniikkina ilmiönään eikä sen vertaaminen muihin kiusaamisiin ole välttämättä yhtä relevanttia, koska aikaisempaa tutkimusta on vain vähän, on yliopistokiusaaminen tässä tutkielmassa rinnastettu koulu- ja työpaikkakiusaamiseen.

Koulukiusaamisen lisäksi yliopistossa on siis nähtävissä myös piirteitä työpaikkakiusaamisesta. Yksi keskeisin ja olennaisin argumentti tälle on, että työpaikoilla ja yliopistoissa tapahtuva kiusaaminen ilmenee aikuisten ihmisten välillä. Tightin (2023) mukaan korkeakouluympäristö heijastelee vahvasti työpaikkaympäristöjä, sillä molemmissa esiintyy yksilöiden välisiä sosiaalisen vallan hierarkioita. Kiusaamisen yksi peruspiirteistä on vallan epätasapaino, joka näkyi vahvasti myös aineistossa, jossa kiusattu oli aina sosiaalisesti alakynnessä. Einarsenin ja Ågotnesin (2023) mukaan yliopistokiusaamisessa esiintyy paljon sosiaalista ja psyykkistä kaltoinkohtelua, joka muistuttaa työpaikkakiusaamiselle tyypillistä ei-fyysistä kiusaamista. Tällaiset kiusaamismuodot olivat havaittavissa myös opiskelijoiden kokemuksista.

Opiskelijoiden kokemuksista tukeen liittyen nousi myös pitkälti huoli ja tyytymättömyys organisaatioita kohtaan. Kiusaamisesta syytettiin itse kiusaajia, mutta tähän puuttumattomuutta ja tuen riittämättömyydestä syytettiin yliopistoja ja ainejärjestöjä. Tämä on mielenkiintoista, sillä se vahvistaa teoriaa siitä, kuinka yliopistokiusaamisessa yhdistyy koulu- ja työpaikkakiusaamisen piirteitä myös sen syiden ja puuttumisen tasolla. Tyckeyn ym. (2022) mukaan työpaikkakiusaamisesta puhuttaessa ongelmien juurisyyt nähdään organisaatiotason ongelmina, kun taas koulukiusaamiseen puututaan yksilöiden välisenä konfliktina. Yliopistokiusaamisessa on nähtävissä näitä molempia. Toisaalta yksittäiset kiusaajat voivat aiheuttaa merkittävää haittaa muille, mutta toisaalta instituutioiden ja organisaatioiden puuttumattomuus ja passiivisuus eivät auta tilannetta – opiskelijoiden kokemusten mukaan ne voivat jopa pahentaa sitä.

Tämän tutkimuksen perusteella kiusaaminen näyttäytyy yhteisötason ilmiönä, jossa sosiaaliset hierarkiat ja puhumattomuus toimivat keskeisinä ylläpitäjinä. Moody ja Stahel (2025) toteavat artikkelissaan, kuinka koko ryhmän tai yhteisön normit, roolit ja hierarkiat vaikuttavat perustavasti ryhmäytymiseen ja kiusaamistilanteisiin. Tämä heidän havaintonsa on nähtävissä

myös tämän tutkielman tuloksissa, jossa kiusaaminen ja siihen puuttumattomuus voitiin kuvata osana ryhmän tai yhteisön sisäistä dynamiikkaa. Tämä puolestaan hankaloitti kiusaamisesta kertomista ja kiusatun itsensä puolustautumista kiusaamistilanteissa. Jo valmiit sosiaaliset hierarkiat opiskelijoiden välillä voivat altistaa kiusaamiselle ja Salmivallin (2010) mukaan kiusaaminen taas vahvistaa näitä valtarakenteita ja voi synnyttää taas lisää kiusaamista. Tätä voi pitää kiusaamisen vallan kierteenä, jossa heikommassa asemassa olevaa kiusattua sorretaan toistuvasti, mikä voi puolestaan johtaa esimerkiksi eskalaatioon.

Kiusaamiseen puuttumisen osalta teoreettisen viitekehyksen ja tutkimuksen tulosten välillä voidaan havaita selvä ristiriita. Suomen laissa on vankasti määriteltynä, kuinka kiusaaminen ja kaikenlainen häirintä on ehdottoman kiellettyä ja oppilaitosten velvollisuus on puuttua ja ennaltaehkäistä tällaista toimintaa (Perustuslaki 731/1999, 7 §; 6 §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3 §; Yliopistolaki 5/41 a §; Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014). Näiden lakien noudattaminen ja toteuttaminen on sekä opiskelijoiden, mutta ennen kaikkea yliopistojen vastuulla. Tämän tutkimuksen tulokset antavat viitteitä siitä, että tässä ei ole onnistuttu. Turvallisemman tilan periaatteet ovat yliopistojen ja ainejärjestöjen taholta oikea askel kohti yhdenvertaisempia ja häirintävapaampia tapahtumia ja oppimisympäristöjä. Opiskelijat kuitenkin ilmaisevat myös näiden toimien riittämättömyyttä ja kritisoiivat periaatteiden jäävän konkreettisten toimien ulkopuolelle. Jotta kiusaaminen yliopistossa todella vähenisi, tarvitaan paitsi konkreettisia tekoja ja instituutiotason muutoksia ja uusia käytänteitä, myös todellista ilmapiirin ja asenteiden muutosta. Kiusaamista ei opiskelijoiden kokemusten perusteella oteta sen vaatimalla vakavuudella, mikä synnyttää epäluottamusta instituutioita kohtaan. Tämä epäluottamus puolestaan johtaa hiljaisen hyväksynnän kulttuuriin, joka vahvistaa valtasuhteita ja normalisoi yhteisössä esiintyvää kiusaamista (Edwards 2025; Tight 2023). Tämän kierteen katkaisu vaatii todella suuria muutoksia koko yhteisön rakenteissa ja asenteissa.

Opiskelijoiden kokemuksissa painottuikin kokemus kertomisen vaikeudesta ja avun saatavuuden vaikeuksista. Herkaman (2012, s. 187) tuottaman tutkimuksen mukaan oppilailta kysyttäessä, miten puuttua kiusatuksi joutuessaan, heidän mukaansa paras tapa on sosiaalinen tuki ja kiusaamisesta avoimesti kertominen matalalla kynnyksellä. Tätä toivovat myös tähän tutkimukseen osallistuneet opettajaopiskelijat. Puhumattomuuden ja hiljaisen hyväksynnän kulttuuri eivät edistä ilmiön tunnistamista eivätkä varsinkaan avun saantia. Ríos, Ventura ja

Prat (2023) painottavatkin, kuinka nimenomaan avoin keskustelu ilmiöstä auttaa purkamaan yliopistokiusaamisen tabuna.

Tarvitaan rakenteita, jotka sekä mahdollistavat nopean puuttumisen kiusaamistilanteisiin että tukevat kiusattuja turvallisella ja luotettavalla tavalla. Opiskelijoiden ehdotukset osoittavat selvästi, että kiusaamisen vastainen työ ei voi perustua yksittäisiin toimijoihin, satunnaisiin puuttumisiin tai abstrakteihin periaatteisiin. Tarvitaan konkreettisia, näkyviä ja johdonmukaisesti toimeenpantavia käytäntöjä, jotka vahvistavat yhteisön kykyä tunnistaa kiusaamista, puuttua siihen ja tukea sen kohteeksi joutuneita. Näin opiskelijoiden parannusehdotukset eivät ole pelkkiä yksittäisiä toiveita, vaan ne muodostavat kokonaisuuden, joka kuvaa kahta keskeistä tarvetta yliopistoyhteisöissä: kiusaamisen ennaltaehkäisyä selkeillä normeilla ja kiusattujen tukemista toimivilla rakenteilla.

Opiskelijoiden yliopistokiusaamiskokemuksissa nousi esille myös vahvasti kiusaamiseen liittyvät seuraukset ja haitat. Useat aikaisemmat tutkimukset ja aineistot painottavat sitä, kuinka kiusaamisella on vakavia hyvinvointia ja terveyttä heikentäviä seurauksia (Edwards 2025; Lappalainen ym. 2011; Tight 2023; Mora & Saladin 2025). Kiusaamista kokeneiden opiskelijoiden kertomukset saavat vahvistusta muun muassa Edwardsin (2025) tutkimuksesta, jonka mukaan kiusatulla on suurempi riski mielenterveyden ongelmille, kuten ahdistukselle ja masennukselle, huonolle itsetunnolle, heikentyneelle toimintakyvylle, stressinhallinnalle ja sosiaaliselle ahdistukselle. Kiusaamisen seuraukset eivät siis vähene, vaikka kiusaamisympäristönä olisikin yliopisto. Ilmiön vakavuus edellyttää systemaattisempaa puuttumista.

Aineistossa tuli myös ilmi, kuinka kiusaaminen vaikuttaa heikentävästi oppimismotivaatioon ja sosiaalisiin suhteisiin. Tämä vahvistaa myös ymmärrystä siitä, kuinka kiusaamisella on kokonaisvaltaisia vaikutuksia yksilöön, ei vain tämän mielenterveyteen, vaan laajalti melkein kaikkiin elämän osa-alueisiin (Lappalainen ym. 2011; Tight 2023). Esimerkiksi opintojen pidentäminen tai oppimistilanteiden välttely olivat opiskelijoiden kokemusten mukaan seurausta tai yhteydessä heidän kokemaansa yliopistokiusaamiseen. Sosiaalisten piirien muutos ja yksinäisyyden kokemukset puolestaan vahvistuivat heidän kokemansa kiusaamisen myötä.

Yliopistokiusaamista tulisi ehdottomasti tutkia enemmän. Seuraavat tutkimukset voisivat keskittyä esimerkiksi tutkimaan kiusaamisen rakenteellisia piirteitä, yliopistojen ja

ainejärjestöjen sisäisiä sosiaalisia hierarkioita ja kiusaamisen interventioita. Kiusaaminen yliopistoissa ei ole vain yksittäisten opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta, vaan rakenteellisesti tuotettua eriarvoisuutta. Tämän ilmiön näkyväksi tekeminen on keskeistä, jotta tulevat opettajat voivat kehittää ammattietiikkaa, joka perustuu yhdenvertaisuuteen ja välittämiseen.

7.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tämä tutkimus valaisee yliopistokiusaamista kohdanneiden opettajaopiskelijoiden kokemuksia ja pyrkii tuomaan esiin ilmiön luonnetta sekä sen näkyviä että hienovaraisia muotoja. Tutkimuksen otos on kuitenkin suhteellisen pieni. Suomessa opettajankoulutuksessa opiskelee tällä hetkellä arviolta noin 26 000–28 000 opiskelijaa (Tilastokeskus 2025; Opetushallitus n.d.; OAJ 2024), ja heistä kirjoitelmäkyselyyn vastasi ainoastaan 26.

Vaikka kaikki opettajaopiskelijat eivät ole välttämättä kohdanneet kiusaamista, pieni otoskoko ja vastaajajoukon rajallisuus on huomioitava tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa (Vilka 2025). Kirjoitelma-aineiston etuna oli se, että opiskelijat pystyivät kuvaamaan kokemuksiaan vapaasti ja omista lähtökohdistaan (Hyvärinen ym. 2017), mutta aineisto ei tavoita niitä henkilöitä, jotka eivät halua kirjoittaa aiheesta tai jotka eivät tunnista kokemaansa kiusaamiseksi. Tämä rajoittaa tulosten yleistettävyyttä, mutta tarjoaa samalla syvällisen ja kokemuksellisen näkökulman ilmiön ymmärtämiseen (Elo ym. 2017; Puusa & Juuti 2020; Vilka 2025).

Aineiston rajallisuus itsessään voidaan tulkita myös osoitukseksi kiusaamiseen liittyvästä puhumattomuuden kulttuurista. Aiempi tutkimus on osoittanut, että kiusaamiseen liittyy usein vaikenemista, häpeää ja pelkoa seurauksista, mikä vaikeuttaa kokemusten esiin tuomista myös korkeakoulukontekstissa (Salmivalli, 2010; Ríos et al., 2023; Tight, 2023). Tästä näkökulmasta kirjoitelma-aineiston laadullinen lähestymistapa on erityisen merkityksellinen, sillä se mahdollistaa sellaisten ilmiön vivahteiden esiin nostamisen, joita määrälliset aineistot eivät välttämättä tavoita.

Lähteet

Allea. (n.d.). Research integrity and research ethics. ALLEA. <https://allea.org/research-integrity-and-research-ethics/>

Anand, A. K., & Prasad, A. (2024). Cyberbullying in higher education: Challenges and interventions from college to university. *Seminars in Medical Writing and Education*, 3, 553. <https://doi.org/10.56294/mw2024553>

Begemann, V., Lehmann-Willenbrock, N., & Stein, M. (2023). Peeling away the layers of workplace gossip: A framework, review, and future research agenda to study workplace gossip as a dynamic and complex behavior. *Merits*, 3(2), 297–317. <https://doi.org/10.3390/merits3020017>

Byers, D., Caltabiano, M., & Caltabiano, N. (2011). Teachers' attitudes towards overt and covert bullying and perceived efficacy to intervene. *Journal of Social Sciences*, 7(1), 33–39. <https://doi.org/10>

Edward, M. (2025). Bullying among university students: Challenges and future direction. *Sexuality, Gender & Policy*, 8, e70003. <https://doi.org/10.1002/sgp2.70003>

Einarsen, S. V., Hoel, H., Zapf, D., & Cooper, C. L. (Eds.). (2020). *Bullying and harassment in the workplace: Theory, research and practice* (3rd ed.). CRC Press. <https://doi.org/10.1201/9780429462528>

Einarsen, S., & Ågotnes, K. W. (2023). *Bullying and harassment in the workplace*. Oxford Research Encyclopedia of Psychology. <https://oxfordre.com/psychology/display/10.1093/acrefore/9780190236557.001.0001/acrefore-9780190236557-e-103>

Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A., & Kääriäinen, M. (2022). Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede*, 34(4), 215–225. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-202402061597>

Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.

Farley, S., Mokhtar, D., Ng, K., & Niven, K. (2023). What influences the relationship between workplace bullying and employee well-being? A systematic review of moderators. *Work & Stress*, 37(3), 345–372. <https://doi.org/10.1080/02678373.2023.2169968>

Finlex. (2009). Työturvallisuuslaki 738/2002 (muutoksineen). https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2009/558#chp_6__sec_48

Finlex. (2013). Laki työturvallisuuslain muuttamisesta 1287/2013. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2013/1287#OT0>

Helsingin yliopisto. (2025, 3. syyskuuta). Turvallisemman tilan periaatteet. <https://studies.helsinki.fi/ohjeet/artikkeli/turvallisemman-tilan-periaatteet>

Herkama, S. (2012). Koulukiusaaminen: Loukkaavat vuorovaikutusprosessit oppilaiden vertaissuhteissa. Jyväskylän yliopisto.

Hintikka, J. (2016). Sopeutumattomien oppilaiden tunne- ja itsesäätelytaitojen kehittyminen. Turun yliopisto.

Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2022). Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö (2. painos). Gaudeamus. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-345-812-3>

Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvoori, J., & Aho, A. L. (2017). Tutkimushaastattelun käsikirja. Vastapaino.

Jyväskylän yliopisto. (2024). Opiskelijoiden kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy- ja puuttumismalli. <https://www.jyu.fi/fi/opiskelijalle/kandi-ja-maisteriopiskelijan-ohjeet/opiskeluhyvinvointi/opiskelijoiden-kiusaamisen-ja-hairinnan-ehkaisy-ja-puuttumismalli>

Kennedy, R., Bryson, S., Ellsworth, K., et al. (2025). Fake profiles, mean comments, and toxic communities: College students' perspectives on cyberbullying across social media platforms. *International Journal of Bullying Prevention*. <https://doi.org/10.1007/s42380-025-00295-4>

Lappalainen, K., Meriläinen, M., Puhakka, H., & Sinkkonen, H. (2011). Kiusataanko yliopistossakin? *Nuorisotutkimus*, 29(2), 64–80.

Meriläinen, M. (2019). Peruskoulunopettajien kokema työpaikkakiusaaminen. *Työelämän tutkimus*, 17(1).

Metsämuuronen, J., Virtanen, J., Rantala, T., Remes, L., Benkö, S. S., Luoma, P., Karjalainen, T. P., & Reinikainen, K. (2006). *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. International Methelp.

Moody, Z., & Stahel, T. (2025). School bullying: Children and adolescent norms, cultures and identity development. *Frontiers in Education*, 10, Article 1497681. <https://doi.org/10.3389/educ.2025.1497681>

Mora, E. M., & Saladin, S. P. (2025). Stand for support, shatter the silence: Administrative approaches to eradicate bullying in higher education. *Journal of Research Initiatives*, 9(1), Article 5. <https://digitalcommons.uncfsu.edu/jri/vol9/iss1/5>

Määttänen, E. (2015). Vyyhti auki: Työpaikkakiusaamisesta ja työpaikkakiusatun kohtaamisesta. BoD.

Opetushallitus. (n.d.). Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitelma>

Opetushallitus. (n.d.). Tilastopalvelu Vipunen. <https://www.oph.fi/fi/tilastot/tilastopalvelu-vipunen>

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ. (2024). Opettajankoulutuksen opiskelijamäärät ovat kasvaneet. <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2024/opettajankoulutuksen-opiskelijamaarat-ovat-kasvaneet-mutta-resurssit-ovat-jaaneet-jalkeen/>

Perustuslaki 731/1999. (1999) Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Puusa, A., & Juuti, P. (Toim.). (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.

Pörhölä, M., Cvancara, K., Kaal, E., Kunttu, K., Tampere, K., & Torres, M. B. (2020). Bullying in university between peers and by personnel. *Social Psychology of Education*, 23(1), 143–169. <https://doi.org/10.1007/s11218-019-09523-4>

- Rafi, R. R., Labib, N. I., Islam, F., et al. (2025). Bullying in university students: Examining the effects on mental health and academic success. *International Journal of Mental Health and Addiction*. <https://doi.org/10.1007/s11469-025-01492-4>
- Rettew, D. C., & Pawlowski, S. (2016). Bullying. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 25(2), 235–242. <https://doi.org/10.1016/j.chc.2015.12.002>
- Rihtarić, M. (2023). Perceived anonymity and cyberbullying. *Hrvatska Revija Za Rehabilitacijska Istraživanja*. <https://doi.org/10.31299/HRRI.59.2.3>
- Ríos, X., Ventura, C., & Prat, M. (2023). "We've never studied bullying at university": Bullying-related beliefs, training, and strategies among physical education preservice teachers. *Journal of Teaching in Physical Education*, 42(3), 556–562. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2022-0124>
- Salmivalli, C. (2003). *Koulukiusaamiseen puuttuminen: Kohti tehokkaita toimintamalleja*. PS-Kustannus.
- Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 15(2), 112–120. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2009.08.007>
- Salmivalli, C. (2024). *Kiusaamisväkivalta: Ymmärrä kiusaamisilmiö ja puutu oikein*. Santalahti.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (n.d.). *Väkivallan muodot*. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/vakivallan-muodot>
- Tilastokeskus. (2025). *Opiskelijat ja tutkinnot 2024*. <https://stat.fi/fi/tilasto/opiskt>
- Tight, M. (2023). Bullying in higher education: An endemic problem? *Tertiary Education and Management*, 29, 123–137. <https://doi.org/10.1007/s11233-023-09124-z>
- Tuckey, M. R., Li, Y., Neall, A. M., et al. (2022). Workplace bullying as an organizational problem: Spotlight on people management practices. *Journal of Occupational Health Psychology*, 27(6), 544–565. <https://psycnet.apa.org/fulltext/2022-89004-001.html>

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos). Tammi. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-04-0011-8>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2024, 22. huhtikuuta). Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

Vilka, H. (2005). Tutki ja kehitä. Tammi.

Vilka, H. (2025). Tutki ja kehitä (6., uudistettu painos). Santalahti-kustannus. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-370-595-1>

Väisänen, A.-M., & Lanas, M. (2025). Kiusaamistutkimuksen historia ja tutkimuksen yksipuolistumisen haasteet. *Kasvatus & Aika*, 19(2), 7–24. <https://doi.org/10.33350/ka.137905>

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. (2014). Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325>

Yle Uutiset. (2021, 18. syyskuuta). Kiusaaminen ei pääty välttämättä korkeakoulussakaan – Liisa, 25, jätettiin jo ensimmäisenä vuonna pois porukoista. <https://yle.fi/a/3-12103983>

Liitteet

Liite1: Kirjoitelmakutsu

Hei ope-opiskelija!

Olen Emmi Sohkanen ja teen kasvatustieteiden kandidaatintutkielmaa Turun yliopistossa erityispedagogiikan oppiaineesta. Tutkielmassani pyrin selvittämään, millaisia kokemuksia ope-opiskelijoilla on yliopistokiusaamisesta.

Kiusaamisesta yliopistossa on tuotettu vähän tutkimusta ja ilmiö on melko tuntematon, vaikka se vaikuttaa monien opiskelijoiden elämiin. YTHS:n vuonna 2016 tuottaman tutkimuskyselyn mukaan jopa 7,5 % korkeakouluopiskelijoista Suomessa on tullut toisen opiskelijan kiusaamaksi. Opettajaopiskelijoilla tiivis yhteistyö ja ryhmätyöskentely voivat altistaa tilanteille, joissa kiusaamista tapahtuu. Monet tutkimukset ovat osoittaneet kiusaamisen olevan yhteydessä yksilöiden hyvinvointiin, terveysongelmiin ja toimintakykyyn (Byers ym. 2011; Salmivalli 2024; Herkama 201; Salmivalli 2010; Pörhölä 2020; Tuckey ym. 2022; Farley ym. 2023, Lappalainen ym. 2011). Kuten Salmivalli ja muut asiantuntijat korostavat, kiusaaminen on todellinen yhteiskunnallinen ongelma, johon tulee puuttua, sen kaikissa muodoissa.

Teen kandidaatintutkielmaani varten tutkimuksen, jossa tarkastelen opettajankoulutuksen opiskelijoiden kokemuksia opiskeluaikana tapahtuneesta kiusaamisesta. Kerään aineistoa nimettöminä kirjoitelmina, ja aineisto analysoidaan sisällönanalyysin menetelmin. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa tutkimusraportista. Aineisto on vain tutkielman tekijän nähtävissä ja se poistetaan tietoturvallisesti tutkielman valmistuttua.

Kutsun sinut kirjoittamaan noin 200–500 sanan mittaisen kirjoitelman, jos olet opettajan perustutkintoa suorittava opiskelija ja sinulla on omakohtaisia kokemuksia kiusaamisesta opintojesi aikana. Voit kirjoittaa vapaamuotoisesti esimerkiksi siitä, millaisissa tilanteissa kiusaamista ilmeni, miten se vaikutti sinuun tai ympäristöösi, ja millaisia ajatuksia tai tunteita kokemus herätti. Voit myös halutessasi pohtia, miten kiusaamiseen reagoitiin tai miten

tilanteeseen olisi voitu puuttua.

Alla olevasta linkistä pääset vastaamaan kyselyyn. Kyselyssä selvitetään ensin taustatietoja, jonka jälkeen pääset kirjoitelman vapaaseen kenttään. Kyselyn voi päättää milloin vain.

Linkki Webropolkyselyyn:

<https://link.webpolsurveys.com/S/B002A0BE1B6877DC>

Jos sinulla on kysyttävää niin laitathan sähköpostia minulle osoitteeseen

emmi.o.sohkanen@utu.fi

Kiitos ajastasi ja kiinnostuksestasi,

Emmi Sohkanen.

Erityispedagogiikan opiskelija, KTL, Turun yliopisto

Liite 2: Lyhyempi kirjoitelmakutsu (Whatsapp ja Telegram)

Hei! Olen Emmi Sohkanen Turun yliopistosta ja teen kasvatustieteiden kandidaatintutkielmaa aiheesta "ope-opiskelijoiden kokemukset yliopistokiusaamisesta". Kerään tutkimustani varten aineistoa opettajaksi opiskelevien noin 200–500 sanan mittaisia anonyymejä kirjoitelmia.

Jos sinulla on kokemuksia, joita haluat jakaa, voit osallistua tutkimukseen Webropol-kyselyn kautta: [<https://link.webpolsurveys.com/S/B002A0BE1B6877DC>].

Kiitos ajastasi!

Liite 3: Webropol-kyselylomake

(Esitiedot)

1. Oletko tutkinto-opiskelija?

Kyllä.

En.

2. Ikä

18–24

25–30

31+

3. Pääaine

Valitse

Luokanopettaja

Varhaiskasvatuksen opettaja

Erityisopettaja

Aineenopettaja

Muu, mikä?

4. Paikkakunta

Helsingin yliopisto

Itä-Suomen yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Lapin yliopisto

Oulun yliopisto

Turun yliopisto

Tampereen yliopisto

Åbo Akademi

Muu, mikä?

(sivunvaihto)

5. Kerro vapaasti kiusaamiskokemuksistasi opintojesi aikana. Voit miettiä esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- Millaisissa tilanteissa kiusaamista on tapahtunut? Mitä tapahtui?
- Onko kiusaaminen ollut satunnaista vai jatkuvaa?
- Ketkä sinua ovat kiusanneet? (huom! ei henkilötietoja tai nimiä)

6. Kerro vapaasti, millaista tukea sait kiusaamiseen. Voit miettiä esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- Miten toimit kun sinua kiusattiin?
- Haitko ja/tai tarjottiinko sinulle apua?
- Koetko, että kiusaamiseen yliopistossa puututaan tarpeeksi?
- Haluaisitko jotain muutosta tuen saamiseen?

(Kiitossivu)

Liite 4: Tietosuojailmoitus

1. Rekisterin nimi	Opettajaopiskelijoiden kokemukset yliopistokiusaamisesta
2. Rekisterinpitäjä	Emmi Sohkanen, emmi.o.sohkanen@utu.fi Turun yliopisto, kasvatustieteiden laitos, Assistentinkatu 5, 20500 Turku
3. Vastuuhenkilön yhteystiedot	Emmi Sohkanen emmi.o.sohkanen@utu.fi
4. Tietosuojavastaavan yhteystiedot	DPO@utu.fi +358 29 450 4361

<p>5. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja käsittelyn oikeusperuste</p>	<p>Tutkimus toteutettiin kirjoitelmien sisällöllisellä analyysillä, jossa selvitettiin opettajaksi opiskelevien kokemuksia kiusaamisesta yliopistossa. Kirjoitelmakutsu lähetettiin yliopistojen sähköpostilistojen kautta.</p> <p>Henkilötietojen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisena käsittelyperusteena on</p> <p>☒ käsittely on tarpeen tieteellistä tutkimusta varten (yleinen etu 6 art. 1 a-kohta)</p> <p>☐ rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn (suostumus 6 art. 1 e-kohta)</p> <p>☐muu mikä _____</p>
<p>6. Käsiteltävät henkilötietoryhmät</p>	<p>Rekisteriin talletetaan rekisteröidystä seuraavia tietoja:</p> <p>Ikäryhmä, pääaine, paikkakunta, millaisia kokemuksia sinulla on kiusaamisesta yliopistossa, millaista tukea olet saanut liittyen kiusaamiskokemuksiin.</p>
<p>7. Henkilötietojen vastaanottajat ja vastaanottajaryhmät.</p>	<p>Vastauksia käsittelee kasvatustieteiden kandidaatin tutkielmaa tekevä opiskelija Emmi Sohkanen. Tietoja ei siirretä eikä luovuteta muille henkilöille tai tahoille.</p>

<p>8. Tiedot tietojen siirrosta kolmansiin maihin</p>	<p>Henkilötietoja ei luovuteta EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.</p>
<p>9. Henkilötietojen säilyttämisaika tai sen määrittämisen kriteerit</p>	<p>Kirjoitelmat toteutettiin luottamuksellisesti ja anonyymisti. Tiedot säilytetään opinnäytetyön käytäntöjen mukaisesti ja hävitetään tutkimuksen valmistuttua.</p>
<p>10. Rekisteröidyn oikeudet</p>	<p>Rekisteröidyllä on oikeus pyytää pääsy häntä itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää tietojensa oikaisemista tai poistamista taikka käsittelyn rajoittamista tai vastustaa niiden käsittelyä. Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa silloin, kun poisto-oikeus todennäköisesti estää käsittelyn tai vaikeuttaa sitä suuresti.</p> <p>Poisto-oikeuden toteuttamista arvioidaan tapauskohtaisesti.</p> <p>Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle.</p>

<p>11. Tiedot siitä, mistä henkilötiedot on saatu</p>	<p>Kirjoituskutsujen lähettämiseksi pyydetään sähköpostiosoitteita tai viestin välitysmahdollisuutta yliopistolta. Muut tiedot kerätään suoraan tutkimukseen osallistuvilta.</p>
<p>12. Tiedot automaattisen päätöksenteon ml. profiloinnin olemassaolosta</p>	<p>Tietoja ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon tai profiloinnin tekemiseen.</p>